

USPOREDBA POLJSKIH I HRVATSKIH ODABRANIH POSLOVICA SA SASTAVNICAMA DIJETE, ŽENA, MUŠKARAC, BRAK, OBITELJ, BRAT, OTAC, MAJKA, DOM I LJUBAV

Glibušić, Antonia

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:816586>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-03**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnost
Katedra za poljski jezik i književnost
I. Lučića 3, Zagreb

Antonia Glibušić

**USPOREDBA POLJSKIH I HRVATSKIH ODABRANIH POSLOVICA SA
SASTAVNICAMA
*DIJETE, ŽENA, MUŠKARAC, BRAK, OBITELJ, BRAT, OTAC, MAJKA, DOM I
LJUBAV***

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Neda Pintarić Kujundžić

Zagreb, rujan 2023.

PODATCI O AUTORU

Ime i prezime: Antonia Glibušić

Naziv oba studija: Poljski jezik i književnost (lingvistički smjer) i Germanistika (nastavnički smjer)

PODATCI O RADU

Naslov rada na hrvatskome jeziku: Usporedba poljskih i hrvatskih odabranih poslovice sa sastavnicama *dijete, žena, muškarac, brak, obitelj, brat, otac, majka, dom i ljubav*

Naslov rada na poljskome jeziku: Porównanie wybranych przysłów polskich i chorwackich z komponentami *dziecko, kobieta, mężczyzna, małżeństwo, rodzina, brat, ojciec, matka, dom i miłość*

Naslov rada na engleskome jeziku: Comparison of selected Polish and Croatian proverbs with the components *child, woman, man, marriage, family, brother, father, mother, home and love*

Datum predaje rada: 6. rujan 2023

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOGA RADA

Ovim potvrđujem da sam osobno napisala diplomski rad pod naslovom

Usporedba poljskih i hrvatskih odabranih poslovice sa sastavnicama *dijete, žena, muškarac, brak, obitelj, brat, otac, majka, dom i ljubav*

i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, podatci ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni članci i sl.) u radu su jasno označeni kao takvi te su navedeni u popisu literature.

Antonia Glibušić

Zahvaljujem obitelji i prijateljima na pomoći i kontinuiranoj podršci koju su mi pružili tijekom pisanja ovoga rada, ali i tijekom cijeloga studija. Najveću pak zahvalnost dugujem svojoj mentorici prof. dr. sc. Nedi Pintarić Kujundžić koja mi je neprekidno pomagala u pisanju diplomskoga rada i koja mi je udijelila korisne savjete, kritike te me uvela u svijet poslovice, naučila korisnim tehnikama analiziranja i uspoređivanja paremioloških oblika.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. NAJVAŽNIJE DEFINICIJE POSLOVICA I PAREMIOLOGIJA	2
2.1 <i>Definicije poslovice</i>	2
2.2 <i>Paremiologija</i>	5
2.3 <i>Kratki povijesni pregled hrvatskih i poljskih poslovice</i>	6
3. FORMALNA ANALIZA ODABRANIH POLJSKIH POSLOVICA	8
3.1 <i>Poljske poslovice sa sastavnicom 'dijete'</i>	9
3.1.1 <i>Zaključak</i>	11
3.2 <i>Poljske poslovice sa sastavnicom 'žena'</i>	11
3.2.1 <i>Zaključak</i>	13
3.3 <i>Poljske poslovice sa sastavnicom 'muškarac'</i>	13
3.3.1 <i>Zaključak</i>	14
3.4 <i>Poljske poslovice sa sastavnicama 'žena i muškarac'</i>	14
3.4.1 <i>Zaključak</i>	15
3.5 <i>Poljske poslovice sa sastavnicom 'brak'</i>	15
3.5.1 <i>Zaključak</i>	17
3.6 <i>Poljske poslovice sa sastavnicom 'obitelj'</i>	17
3.6.1 <i>Zaključak</i>	18
3.7 <i>Poljske poslovice sa sastavnicom 'brat'</i>	18
3.7.1 <i>Zaključak</i>	19
3.8 <i>Poljske poslovice sa sastavnicama 'otac i majka'</i>	19
3.8.1 <i>Zaključak</i>	20
3.9 <i>Poljske poslovice sa sastavnicom 'dom'</i>	20
3.9.1 <i>Zaključak</i>	22
3.10 <i>Poljske poslovice sa sastavnicom 'ljubav'</i>	22
3.10.1 <i>Zaključak</i>	23
4. FORMALNA ANALIZA ODABRANIH HRVATSKIH POSLOVICA	24
4.1 <i>Hrvatske poslovice sa sastavnicom 'dijete'</i>	24
4.1.1 <i>Zaključak</i>	26
4.2 <i>Hrvatske poslovice sa sastavnicom 'žena'</i>	26
4.2.1 <i>Zaključak</i>	29
4.3 <i>Hrvatske poslovice sa sastavnicom 'muškarac'</i>	29
4.3.1 <i>Zaključak</i>	30
4.4 <i>Hrvatske poslovice sa sastavnicama 'žena i muškarac'</i>	30
4.4.1 <i>Zaključak</i>	31

4.5 Hrvatske poslovice sa sastavnicom 'brak'	31
4.5.1 Zaključak	33
4.6 Hrvatske poslovice sa sastavnicom 'obitelj'	33
4.6.1 Zaključak	34
4.7 Hrvatske poslovice sa sastavnicom 'brat'	34
4.7.1 Zaključak	35
4.8 Hrvatske poslovice sa sastavnicama 'otac i majka'	35
4.8.1 Zaključak	36
4.9 Hrvatske poslovice sa sastavnicom 'dom'	36
4.9.1 Zaključak	38
4.10 Hrvatske poslovice sa sastavnicom 'ljubav'	38
4.10.1 Zaključak	39
5. FORMALNOSEMANTIČKA USPOREDBA ODABRANIH POLJSKIH I HRVATSKIH POSLOVICA	40
5.1 Tabela prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'dijete'	40
5.1.1 Opis tablice	41
5.2 Tabela prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'žena'	42
5.2.1 Opis tablice	43
5.3 Tabela prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'muškarac'	43
5.3.1 Opis tablice	44
5.4 Tabela prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicama 'žena i muškarac'	44
5.4.1 Opis tablice	44
5.5 Tabela prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'brak'	45
5.5.1 Opis tablice	46
5.6 Tabela prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'obitelj'	47
5.6.1 Opis tablice	47
5.7 Tabela prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'brat'	47
5.7.1 Opis tablice	48
5.8 Tabela prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicama 'otac i majka'	48
5.8.1 Opis tablice	49
5.9 Tabela prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'dom'	49
5.9.1 Opis tablice	50
5.10 Tabela prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'ljubav'	50
5.10.1 Opis tablice	51
6. PRAGMATIČKO-SEMANTIČKI OPIS TEMA ODABRANIH POLJSKIH I HRVATSKIH POSLOVICA	51
6.1 Pogled na ženu iz perspektive muškarca	52

6.2 Pogled na muškarca iz perspektive žene.....	53
6.3. Pogled na suodnos žene i muškarca u životnim ulogama	53
6.4 Pogled na suodnose u obitelji.....	56
6.5 Pogled na dom.....	56
6.6 Pogled na emociju ljubav	57
7. ZAKLJUČAK ANALIZE	58
8. OPĆE ZAKLJUČNO RAZMATRANJE.....	60
9. LITERATURA	61
10. SAŽETAK.....	64
STRESZCZENIE	65
ABSTRACT.....	66

1. UVOD

Poslovice su kulturno blago svakoga naroda. One su kratki paremiološki oblici koji su dio usmene književnosti, a autori tih poslovice većinom su anonimni. Postoje mnoge zbirke, dopune tih istih zbiraka te mnogi sakupljači koji su poslovice sakupili i zabilježili najprije u rukopisnom pa tek kasnije u tiskanom obliku. U zbirkama su poslovice najprije bile abecedno kategorizirane, a zbog nepraktičnosti takve kategorizacije sakupljači su počeli poslovice bilježiti po tematskim i semantičkim poljima te po sastavnicama. Poslovice i njihova značenja mijenjala su se godinama i stoljećima, a sintaktičko, morfološko i leksičko ustrojstvo poslovice se sve više moderniziralo. Unatoč modernizaciji, poslovice su većinom zadržale ista značenja. Može se reći, kako poslovice na neki način oslikavaju narod u određenom dobu i svojevrsni su prijenosnici kulturnih značajki.

O poslovicama postoje mnoga istraživanja i radovi, ali su za ovaj diplomski rad značajni radovi u kontekstu poljsko-hrvatske veze od autorica *Nede Pintarić Kujundžić* i *Marinele Aleksovski*. Autorica *Neda Pintarić Kujundžić* napisala je dva značajna članka. Jedan se članak¹ bavi vlastitim imenima u poljskim narodnim poslovicama i uspoređuje ih se sa hrvatskim, a drugi² se članak bavi globalizacijom žena u poslovicama i promatra se zastupljenost i opis žena u poslovicama. U članku³ od *Marinele Aleksovski* proučavaju se poslovice sa leksemom psa u poljskome i hrvatskome jeziku. Na temelju navedenih radova dolazi se do zaključka kako ne postoje drugi diplomski radovi na temu poslovice, a pogotovo ne na temu semantičkog polja obitelji i emocija o kojima će biti riječ u ovome radu.

U ovome će se radu usredotočiti na kulturne značajke u poljskim i hrvatskim poslovicama, na njihove sintaktičke, morfološke i semantičke sličnosti i razlike te će se svakoj poslovice pridati tip ekvivalencije. Prema tipu ekvivalencije poslovice mogu biti potpune, djelomične ili nulte ekvivalencije (Čagalj i sur., 2014:36). Najprije će se započeti s formalnom analizom odabranih poljskih poslovice koje će biti kategorizirane prema sastavnicama. Sastavnice poljskih i hrvatskih poslovice su *dijete, žena, muškarac, brak, obitelj, brat, otac,*

¹ Pintarić, N. (1994). Vlastita imena u poljskim narodnim poslovicama, *Studia ethnologica Croatica*, 6(1), str. 137-150. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/68242> (Datum pristupa: 09.05.2023.)

² Pintarić, N. (2009). Globalizacija u svijetu poslovice, u: Kryžan-Stanojević, B. (ur.) *Lice i naličje globalizacije*, Zagreb: Srednja Europa, str. 111-117

³ Aleksovski, M. (2007). Kontrastivna analiza poslovice s leksemom pas u poljskome i hrvatskome jeziku, u: Mihaljević Djigunović, Jelena (ur.) *Strani jezici: časopis za unapređenje nastave stranih jezika*, 36, Zagreb: Odjel za strane jezike HFD i Školska knjiga str. 109 – 121

majka, dom i ljubav. Sve poslovice pripadaju semantičkom polju *obitelj*, a samo sastavnica *ljubav* pripada semantičkom polju *emocije*. Te su poslovice odabrane, jer su najbliže i gradskim i ruralnim područjima i njih je zanimljivo usporedno i semantički proučavati. U radu smo opisali sto osam poslovice. Građa je rada crpljena iz mnogih zbirki, a najviše iz hrvatskih zbirki *Kad ti kuća gori, a ti se ogrij* autora *Bartula Matijace*, *Kontrastivni rječnik poslovice* autora *Pavla Mikića* i *Danice Škare* te iz poljskih zbirki *Słownik przysłów: przysłownik* autorice *Katarzynie Kłosińskiej* i iz zbirke *Słownik przysłów rosjsko-polski i polsko-rosyjski* autora *Ryszarda Stypule*. Neke su poslovice preuzete iz obližnje sredine i imaju oznaku da ne potječu iz zbirki ili drugih knjiga (i. g.). Dakle, u formalnoj će se analizi (vidi poglavlje 3 i 4) svaka poljska i hrvatska poslovica razlučiti na sintaktičke i morfološke dijelove te će se nakon toga u formalnosemantičkoj analizi u tabelarnom obliku svaka poslovica potkrijepiti značenjem i pridat će joj se tip ekvivalencije (vidi poglavlje 5). Usporedit će se hrvatske poslovice u odnosu na poljske. Potom će se navesti najčešće teme koje se pojavljuju u radu i potkrijepiti pragmatičkim značenjima. Na kraju će se iznijeti rezultati i detalji analize i dat će se sveobuhvatan zaključak o tome, kakav tip ekvivalencije prevladava, preklapaju li se poljske i hrvatske poslovice sintaktički, morfološki i semantički te kakvu sliku daju poslovice o svakodnevnom životu.

2. NAJVAŽNIJE DEFINICIJE POSLOVICA I PAREMIOLOGIJA

U sljedećim će poglavljima biti općenito rečeno o poslovicama. Prije svega će se detaljnije definirati, što je to poslovica. Zatim će se reći nešto o znanstvenoj disciplini paremiologiji, što je to i zašto je to važno za kontekst o poslovicama. Na kraju će se prikazati kratki povijesni pregled i za hrvatske i za poljske poslovice i ukazat će se na neke zajedničke stavke koje oba povijesna pregleda imaju. S tim će se poglavljima dati nekakav okvir koji će biti bitan za shvaćanje poslovice u njihovim analizama.

2.1 Definicije poslovice

Mi o vuku, vuk na vrata. (Kekez, 1996:68) zasigurno je jedna od poznatijih poslovice na hrvatskome području i šire. Takvu poslovicu mogu koristiti svi naraštaji, a da uopće ne znaju da se ovdje radi o poslovi. Često se poslovica miješa sa izrekom, što je zapravo i logično, jer su prije nastanka poslovice postojale izreke. Kako bi se uopće moglo nešto više reći o poslovi i njezinoj strukturi, potrebno ju je najprije potkrijepiti definicijom. Poslovica je produkt

anonimnih umova pojedinaca koja je postojala još za vrijeme usmene predaje te je kasnije postala dio mnogih pisanih književnih djela (Pintarić, 1994:138). Poslovica se može okarakterizirati i kao mikrostruktura i minijatura i kao „samosvojan usmenoknjiževni oblik, sa specifičnim oblikovanim zakonitostima, specifičnom estetikom i izvedbom“ (Kekez, 1984:8). Poslovica predstavlja ukratko sročenu istinu u rečeničnom obliku i kroz poslovice je moguće vidjeti povijesni tijek i razvoj određenoga naroda (Matijaca, 2007:9). Prema Čubeliću (1975:39) je poslovica sažeta izreka sa dozom duhovitosti i oštroumnosti zasnovanoj na životnom iskustvu.

Prvo ću se osvrnuti na dio da je izreka postojala prije poslovice. Izreka i poslovica su dakako dio dugotrajne usmene književnosti, a ta usmena književnost seže još od dana nastanka *Biblije* i *Salomonove zbirke izreka*. Dakle, može se reći kako je *Biblija* za sve kulture svijeta kamen temeljac za nastanak minijaturnih oblika koje su se u ondašnje doba nazivale *mudrim izrekama*. *Mudre izreke* prenosili su u druge narode i zemlje isusovci i franjevci, a bosanski franjevci donijeli su *mudre izreke* na hrvatsko područje pod nazivom *prirječje* (Kekez, 1984:8). *Prirječje* je starohrvatski naziv za poslovicu, a postojale su i druge izvedenice te isti riječi, kao što su *pririječ*, *pririč*, *pririječak*, *priričje* i slično. *Prirječje* proizlazi iz latinske riječi *proverbium* u čijoj se jezgri nalazi leksem *riječ* odnosno *verbium*. Tek se u 19. stoljeću ustaljuje naziv *poslovica* i zamjenjuje naziv *prirječje*. Naziv *poslovica* dospjela je iz ruskoga jezika, a u jezgri naziva ne nalazi se leksem *riječ* nego *slovo* (Kekez, 1984:9). Naziv *poslovica* se od srednjovjekovlja ustaljuje u hrvatskome jeziku i kao takva ostaje sve do današnjih dana. Dakle, poslovica i izreka su slični minijaturni oblici koji se uvelike, u današnjem poimanju tih naziva, razlikuju. Glavna razlika leži u tome što su izreke formatski kraće sintagme koje potpuno ovise o kontekstu. Primjer za izreku je „Markovi konaci“ (Kekez, 1984:68). S druge pak strane, poslovice su rečenice, bilo kratke ili duge, koje ne ovise o kontekstu i mogu stajati potpuno same. Također je poslovice moguće shvatiti bez konteksta dok izreke nije moguće (Kekez, 1984:68).

Poslovice su produkt anonimnih umova, što ostavlja prostor za pitanje: Tko su autori prikupljenih poslovice? Mnogobrojni su autori zbirki poslovice koje su se prikupljale godinama pa i stoljećima. Primjeri za hrvatske sakupljače poslovice su *Đuro Daničić*, *Ivan Altesti*, *Stjepo Beneša*, *Bartul Matijaca* itd. Primjeri za poljske sakupljače poslovice su *Samuel Adalberg*, *Julian Krzyżanowski*, *Katarzyna Kłosińska* itd. Ono što je ovdje važno spomenuti je to da je poslovica najkraći minijaturni oblik dio usmene predaje te se nalazi u usmenoknjiževnome

sustavu. Usmenoknjiževni sustav sadržava sljedeće književne oblike koje spominje Kekez: „lirska pjesma, epska pjesma, pripovijetka, zagonetka, drama i retorika.“ (Kekez, 1984:8). Poslovica kao dio takvoga sustava morala se razviti iz govornoga jezika i prijeći u književni jezik. Takav književni oblik podložan je promjenama, ali isto tako prilagodljiv je vremenu, jer upravo poslovica na neki način oslikava društvo ondašnjega kao i sadašnjega vremena koji se nije uvelike promijenio. Poslovice kao kulturemi mogu također oslikavati i različite kulture svijeta. U poslovicama se očituje jezik ondašnjega i sadašnjega doba. Iste poslovice mogu se izreći na mnogobrojne načine koje pritom mogu promijeniti gramatičku i ritmičku strukturu te leksik. (Kekez, 1984) Takve minijaturne oblike mnogi autori uvrštavaju u svoje književne tekstove. Najčešće se uz poslovicu nalaze i popratne formulacije, kao što su „kako se reklo, veli se, zato se reče, stoji riječ, riječ je odvijeka, riječ je od davnine“ i slično (Kekez, 1984:9).

Poslovica sadrži specifične zakonitosti i specifičnu estetiku. Poslovica prije svega sadržava u sebi životno iskustvo koje je poučno i ponovljivo. Dakle, poslovica prije svega mora zadovoljiti kriterij korisnosti i kriterij poučnosti. Takva ustaljena poslovica mora također zadovoljiti i kriterije potencijalne ponovljivosti te potencijalne primjenjivosti. Poslovica mora biti kratkoga oblika, lako pamtljiva i primjenjiva u različitim okolnostima. Poslovica kao takva može biti „cjelovita ili fragmentarna, potpuna ili nepotpuna, prava ili neprava.“ (Kekez, 1984:53) Nepotpune su poslovice one poslovice koje su kraće i krnjega sintaktičkoga oblika. Za razliku od nepotpunih poslovia, potpune poslovice su duže i dovršene, imaju poruku i zadovoljavaju kriterij izricanja narodne mudrosti. Potrebno je spomenuti da poslovice apsolutiziraju vrijeme i prostor odnosno da su *ahistorične* i *ageografične* (Kekez, 1984:55). Iz te njihove *ahistoričnosti* i *ageografičnosti* proizlazi činjenica da su poetički podudarne u mnogim kulturama svijeta, što znači da su u svim kulturama svijeta prisutne iste zakonitosti koje mora zadovoljiti poslovica. Čubelić (1975:47) je pojasnio zašto su neke poslovice slične u različitim krajevima svijeta. Najčešće ta sličnost nastaje zbog povezanosti i utjecaja bližih i srodnijih naroda koji njeguju sličnu kulturu, ali i psihološke životne prilike. Što se tiče poetičnosti, poslovice su građene tako da u sebi sadrže najčešće rimu kako bi bile lako pamtljive. Primjer za to je „Bog boguje, a car caruje.“ (Kekez, 1996:95). Od stilskih figura u poslovicama se često može naići na metaforu. Primjer za to je „Ako laže koza, ne laže rog.“ (Kekez, 1996:120). U poslovicama kao što je „Svaka je šala pola istine“, ne mora biti ni rime ni metafore (Kekez, 1996:98). Bitno je da svaka poslovica sadrži *jezgru* i *okružje*. Pod jezgrom se misli na stalni element poslovice odnosno motiv poslovice prema kojemu je poslovica uopće nastala. Taj motiv poslovice nije moguće mijenjati, ali je zato *okružje* moguće. Okružje čine

promjenjivi elementi koji se mogu mijenjati s vremenom te čak i nestati iz poslovice i biti zamijenjeno drugim sinonimnim riječima (Pintarić, 2009:112). Prema motivu, odnosno glavnom riječju poslovice, moguće je poslovicu klasificirati u kategorije prema određenim kriterijima. Klasifikacija je moguća prema sastavnicama, tematskom kriteriju te prema semantičkim poljima. Primjeri tematskih kriterija su „poslovice o šumarstvu, ribarstvu, majci, ljubavi, braku“ i slično, a semantička polja su „etnološko, psihološko, religijsko, antropološko, moralno semantičko polje“ i slično (Kekez, 1984:57, 60). Abecedna klasifikacija odavno je napuštena jer nije praktična i prema takvoj klasifikaciji se ne može odrediti značenje, odnosno semantičko polje određene poslovice (Kekez, 1984:58).

Naposlijetku, od velike je važnosti spomenuti kako su poslovice predmet istraživanja mnogih znanosti, kao što su to „lingvistika, etnologija, književnost, filozofija, sociologija, pravo, ekonomija, povijest te znanost o značenju, semantika.“ (Pintarić, 2009:138). Sve te znanosti bave se poslovicom na svoj način i proučavaju ih pomno u svome području. *Lingvistika* se bavi poslovicom kao jezičnim oblikom, *etnologija* promatra poslovicu u narodnom okružju i dovodi ju u svezu s njom i njezinim promjenama, *književnost* se bavi poslovicom kao književnim oblikom, *filozofija* promatra poslovicu kroz kriterije mudrosti i životnog iskustva, *sociologija* proučava poslovicu u kontekstu društvenih razdoblja i statusa društvenih klasa, *pravo* istražuje u poslovicama ustaljene i promijenjene norme, *ekonomija* promatra u poslovicama ekonomske zakonitosti, *povijest* stavlja poslovicu u kontekst različitih povijesnih razdoblja, a *semantika* istražuje doslovno ili preneseno značenje određene poslovice. (Pintarić, 2009:138) Uz sve te znanosti razvila se i posebna znanstvena disciplina pod nazivom *paremiologija* o kojoj će više biti riječ u sljedećem poglavlju.

2.2 Paremiologija

Širok spektar poslovice zahtijevao je osim gore navedenih znanosti i određenu znanstvenu disciplinu koja bi se bavila samo poslovicama, a to je *paremiologija*. *Paremiologija* potječe od grčke riječi *paroimia* što u prijevodu znači 'poslovica'. Dakle, *paremiologija* je znanstvena disciplina koja prije svega proučava značenje poslovice, njihove vrijednosti te ih tumači. Znanstvenik koji se bavi ovom znanstvenom disciplinom naziva se *paremiolog*. Jedan od najpoznatijih *paremiologa* je *Erazmo Roterdamski*. Postoje još dva naziva: *paremiograf* i *paremiografija*, usko povezana s ovom znanstvenom disciplinom. *Paremiografija* se bavi zapisivanjem i objavljivanjem poslovice, a *paremiograf* je znanstvenik koji to obavlja. S

vremenom su *paremiologija* i *paremiografija* prerasle u istu znanstvenu disciplinu te današnji naziv *paremiologija* objedinjuje proučavanje i bilježenje poslovice. (Kekez, 1996:16)

Paremiolozi su nakon proučavanja razvili i predstavili tipove poslovice, kao što su: „poslovice, izreke, dijaloške poslovice ili poslovice pitalice, poslovice-anegdote ili poslovice-pričice, paremiologizmi, kletve i blagoslovi.“ (Kekez, 1984). U kategoriju *poslovice* ubrajaju se one poslovice koje su sintaktički i semantički potpune, dok s druge strane kategorija *izreke* predstavlja rečenice koje su ovisne o kontekstu i neshvatljive bez njega. Zatim *dijaloške-poslovice* sadržavaju formu pitanja i odgovora. Pomoću poslovice iz kategorije *poslovice-anegdote* moguće je sažeto i na pripovjedački način prikazati neki događaj. *Paremiologizme* tvore frazeologizmi, poredbe i metafore. Primjer za to je „Blene ko tele u šarena vrata.“ Primjer za kategoriju *kletve* je „Kroz kosti ti trava pronicala.“, a poslovice „Prostrla ti sreća put.“ je primjer posljednje kategorije - *blagoslova*. (Kekez, 1984:70)

2.3 Kratki povijesni pregled hrvatskih i poljskih poslovice

Za hrvatske i poljske poslovice može se reći da potječu iz istoga vrela, iz *Biblije*. *Biblija* je početak i začetak takvih jezičnih i književnih oblika koji su se stoljećima mijenjali i prilagođavali vremenu. *Erazmo Roterdamski* je još jedan važan autor za poslovice obaju naroda. On je otac paremiologije. Taj nizozemski tvorac paremiologije napisao je djelo *Veterum maximeque insignium paroemianium, glorium collectanea* u kojemu je sadržana zbirka starijih i najpoznatijih poslovice. U tome djelu on iscrpno objašnjava bit poslovice, njezinu konstrukciju, funkciju i način uporabe u jeziku. (Kłosińska, 2011:14) Takva djela su bila početci nastanka paremioloških oblika u različitim narodima diljem svijeta.

Kako je nastala hrvatska paremiologija? Hrvatska je paremiološka povijest bogata, jer su postojali mnogi skupljači poslovice koji su uvelike pridonijeli njihovu razvitku. Može se krenuti od opata *Držihe* i njegove *Bašćanske ploče* te doći do srednjovjekovnih nadgrobnih spomenika. Šibenski humanist *Juraj Šižgorić* zacijelo je među prvima obilježio hrvatsku paremiološku povijest. On je u 15. stoljeću bio svojevrsan začetnik bilježenja i zanimanja za poslovice. Napisao je zbirku poslovice koja je bila prevedena na latinski jezik, ali nažalost nije ostala sačuvana. U 17. stoljeću su se istaknuli *Stjepo Beneša* s rukopisnim zbornikom poslovice *Adagia illirica*. Prva očuvana samostalna zbirka poslovice, *Proričja slovinska* ili poznatiji pod nazivom *Dubrovački rukopis* pod autorstvom isusovca *Ivana Marije Matijaševića*, slovi kao

jedna od boljih rukopisnih zbirki koja je s vremenom bila nadopunjavana. *Đuro Daničić* i njegove *Poslovice* objedinjuju poslovice i gradivo dubrovačkoga pjesnika *Ive Aletina* iz njegova, *Aletinovog zbornika*. Krajem 18. stoljeća istaknula se još jedna rukopisna zbirka iz Dubrovnika, autora *Ivana Altestija*, čija se zbirka smatra nastavkom kontinuiteta bilježenja poslovice. Za ondašnje doba valja istaknuti i *Pavla Rittera Vitezovića* (*Priručnik, aliti razlika mudrosti cvitje*) te *Franju Krsta Frankopana* (*Sentencije vsakojaške*) kao važne skupljače hrvatskih poslovice. S vremenom se središte hrvatske paremiologije preselio iz Dubrovnika na hrvatski Sjever, a Zagreb je u 19. stoljeću postao paremiološko središte. Začetak takve promjene se može vidjeti u zbirci kajkavskih poslovice *Prirječja horvatska* autora *Tome Mikloušića*. Kasnije su mnogi anonimni autori objavljivali poslovice u časopisu *Danica ilirska* (kasnije u proširenom časopisu *Danica horvatska, slavonska i dalmatinska*) koja je postala središte širenja poslovice u narodu. Kontinuitet prikupljanja poslovice, naravno, i dalje se nastavio. Kolekcija *Pet stoljeća hrvatske književnosti* autora *Nikole Bonifačića Rožina* dokaz je tomu. Poslovice su s vremenom počele ulaziti u književna djela mnogih autora, u gramatike, raznorazne rječnike. (Kekez, 1984) Nastale su i novije zbirke poslovice kao što je to zbirka *Kad ti kuća gori, a ti se ogrij* autora *Bartula Matijace*. Nakon svih ovih navedenih podataka može se sa sigurnošću reći kako hrvatska povijest objedinjuje širok spektar poslovice koje su ostale zabilježene u mnogim djelima. Ta su se djela kasnije proširivala, mnogi autori su radili zbirke zbiraka i tako kroz poslovice širili pogled na stanje svijesti hrvatskoga naroda.

S druge pak strane, poljske poslovice nalaze začetak u prvoj poljskoj enciklopediji *Nowe Ateny albo Akademia wszelkiej sciencyi pełna, na różne tytuły iak na classes podzielona, mądrym dla memoryału, idiotom dla nauki, politykom dla praktyki, melancholikom dla rozrywki erygowana...* autora isusovca *Benedykta Chmielowskog* (18. stoljeće). Ta zbirka je sadržavala poslovice koje su prvotno bile pod nazivom *przypowieści*. Taj naziv je vrlo nespretan, jer objedinjuje bajke i poslovice istovremeno. *Przypowieści* su se kasnije nazivale i *sentencjama*, kao u hrvatskome jeziku, a tek je poslije naziv *przypowieść* prešao u naziv *przysłowie*, što potpuno odgovara latinskoj riječi *proverbium*. Nadalje, *Salomon Rysiński* je prvi pokušao znanstveno opisati poslovice u djelu *Proverbium Polonicorum a Salomone Rysino collectorum Centuriae decem et octo* ili poznatiji pod poljskim nazivom *Przypowieści polskie* (17. stoljeće). Nakon *Rysińskog* pojavili su se *Grzegorz Knapski*, *Oskar Kolberg* te *Samuel Adalberg* koji su također istraživali poljske narodne poslovice. *Grzegorz Knapski* je objavio latinsko-poljski rječnik *Thesaurus Polono-Latin-Graceus* (17. stoljeće) u kojem su se nalazili latinski i grčki ekvivalenti za poljske poslovice. *Oskar Kolberg* je objedinio čak 2700 poljskih poslovice iz

ruralnih područja (19. stoljeće) u djelu *Lud (Narod)*. Djelo *Księga przysłów polskich* autora *Samuela Adalberga* postalo je osnovom za iduće zbirke poljskih poslovice (19. stoljeće).

Paremiologija kao znanost u Poljskoj je utemeljena tek na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće zahvaljujući *Aleksandru Brückneru* te *Janu Stanisławu Bystroniu*. *Brückner* je napisao prvi znanstveni članak *Przysłowia, kartki z dziejów literatury i kultury polskiej* u kojem je pokušao razraditi poslovice u poljskoj književnosti. Taj članak je bio objavljen (19. stoljeće) u poljskom časopisu *Ateneum* koji je bio u opticaju u ondašnje doba. *Ateneum* se može dovesti u svezu sa hrvatskim časopisom *Danicom ilirskom*, jer je taj časopis služio za širenje poslovice i drugih književnih oblika i kulturnih događaja. Zatim se u drugoj polovici 20. stoljeća *Julian Krzyżanowski* istaknuo s mnogim paremiološkim istraživanjima, a između ostaloga bio je i urednikom knjige *Nowej księgi przysłów polskich* (Kłosińska, 2011). Kasnije se pojavila i novija zbirka poljskih poslovice pod nazivom *Słownik przysłów* autorice *Katarzynie Kłosińskiej*. Iz navedenih podataka moguće je zaključiti kako i poljska znanost uključuje niz istraživanja o poslovicama, uvodi razne paremiološke nazive koji su se mijenjali s vremenom te ističe brojne nove zbirke poslovice. Takvi su podatci dokaz da i u Poljskoj postoji bogat opus paremioloških oblika nad kojima se i dalje provode istraživanja o novim zbirkama poslovice.

3. FORMALNA ANALIZA ODABRANIH POLJSKIH POSLOVICA

U ovom će se poglavlju baviti formalnom analizom odabranih poljskih i hrvatskih poslovice. Najprije će se početi od poljskih poslovice koje su kategorizirane prema sastavnicama. Svaka će poslovice biti najprije analizirana na površinskoj strukturi. Prema autorima Mikić i Škara (1992) u površinsku strukturu ulaze sljedeći pojmovi: *sintaktička struktura, morfološka struktura koja obuhvaća kategoriju vremena, načina, leksičku strukturu, osnovne stilske karakteristike te semantičke kategorije*. Pod *sintaktičkom strukturom* razmatra se pitanje jesu li te poslovice složene, jednostavne ili pak krnje rečenice, ima li u poslovicama zavisnosloženih ili nezavisnosloženih rečenica te jesu li izjavne ili upitne. U *morfološkoj kategoriji načina* promatra se jesu li poslovice u indikativu, imperativu ili kondicionalu. Prema *kategoriji vremena* poslovice mogu imati prošlo, sadašnje ili buduće vrijeme. U *leksičkoj strukturi* obraća se pozornost na vrstu leksika, prije svega na imenice, pridjeve, glagole, zamjenice, veznike ili vezničke parove te ostale nesamostalne vrste riječi (prilozi, prijedlozi, čestice, uzvici).

Na samome kraju dolazi pod povećalo *kategorija stilskih obilježja* (rima, ritmična kompozicija). U *semantičkoj analizi* izdvaja se metafora i usporedba. Ako u poslovicama izostane rima, onda se najčešće dodaje ritmična kompozicija, kako bi poslovice bile što pamtljivije (mnemotehnika). Prema Pintarić (2009:113) postoji više vrsta kompozicija, a neke od njih su:

„Nije A onda je B: *nije zlato sve što sja*; bez A nema B: *bez alata nema zanata*; A je B: *tvrdica je bogataš*; A ne čini B: *jedna lasta ne čini proljeća*; kakav A, takav B: *kakav otac, takav sin*; bolje A, nego B: *bolje vrabac u ruci, nego golub na grani*; tko A, taj B: *tko rano rani, dvije sreće grabi*; ne čini komu A, ako ne želiš da bude B: *ne čini drugome ono što ne želiš da drugi tebi čini*; prvo A pa onda B: *prvo skoči pa onda reci „hop“*.“ (Pintarić, prema Krzyżanowski, 2009:113)

3.1 Poljske poslovice sa sastavnicom 'dijete'

- **Małe dzieci – mały kłopot, duże dzieci – duży kłopot.** (Kłosińska, 2011:249)

Ova poslovica ne sadrži predikate pa je to krnja rečenica. U prvom i drugom dijelu rečenice nalazi se spojnicica (tire) koja na dodatan način označuje poslovicu kao krnju rečenicu te kao nezavisnu suprotnu rečenicu. Ova poslovica napisana je u izjavnom obliku i asindetska je (tj. nema veznika). Nadalje, poslovice ne možemo odrediti kategoriju načina i vremena, jer ne sadrži glagole. Sadrži pridjeve (*małe, mały, duże, duży*) te imenice (*dzieci, kłopot*). Poslovica ne sadrži rima, ali ima ritmičnu kompoziciju. Teško je odrediti o kojoj se ritmičnoj kompoziciji ovdje radi, jer nema glagola, ali se može reći da se u oba dijela rečenice nalazi kompozicija *A je suprotno B.*

- **Niech się dzieci rodzą, póki nogi chodzą.** (Kłosińska, 2011:249)

Druga je poslovica karakteristična po tome što sadrži vremenski veznik (*póki*) i čini ju time zavisnosloženom rečenicom u kojoj je prva surečenica glavna rečenica, a druga surečenica je zavisna odnosno (priložna) vremenska rečenica. Predikati su pisani u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Što se tiče leksika, poslovica se sastoji od glagola (*się rodzą, chodzą*), imenica (*dzieci, nogi*), čestice (*niech*) i već spomenutog vremenskog veznika (*póki*). Glagol *się rodzą* je povratni glagol. Čestica *niech* je imperativna čestica koja upućuje na poseban oblik imperativa, a to je svezvremenski ili poslovični (gnomski) imperativ. Takav imperativ u poslovicama izriče radnju koja vrijedi za sva vremena. Naposljetku valja odrediti stilsko obilježje u poslovice. Ovdje je riječ o rimovanoj poslovice (*się rodzą – chodzą*).

- **Dał Bóg dziecko, da na dziecko.** (Kłosńska, 2011:249)

U trećoj je poslovice značajno što i jedan i drugi dio rečenice počinju predikatima (najprije u prošlom, a poslije u budućem vremenu). Poslovica je asindetska, nezavisnosložena, sastavna rečenica. Poslovica se sastoji od glagola (*dał, da*), imenica (*Bóg, dziecko*) te prijedloga (*na*). Pisana je u indikativnom obliku. Što se tiče osnovnih stilskih obilježja, u ovoj poslovice ne postoji rima, ali postoji ritmična kompozicija, a to je *A je dao B, A će dati za B*.

- **Kto ma ule, ten ma miód, kto ma dzieci, ten ma smród.** (Kłosńska, 2011:249)

Četvrta poslovica ističe se prije svega po vidljivoj rimi (*miód – smród*). Također se ističe i po vezničkom parnjaku (*kto – ten*) koji pokazuju da se radi o složenoj rečenici pisanoj u indikativnom obliku s predikatima u sadašnjem vremenu i s dvije zavisne subjektne rečenice spojene asindetskom vezom. Što se tiče leksičke strukture, ona sadrži glagole (*ma 4x*) i imenice (*ule, miód, dzieci, smród*) te već spomenuti veznički parnjak (*kto – ten*).

- **Dla każdej matki mile jej dziatki.** (Stypuła, 1974:302)

Peta je poslovica krnja rečenica, jer nema predikata. Rečenica je pasivna, jer nije imenovan vršitelj radnje. Zbog nedostatka predikata ne može se odrediti kategorija vremena i načina. Što se tiče leksika, poslovica sadrži imenice (*matki, dziatki*), zamjenice (*każdej, jej*), pridjev (*mile*) te prijedlog (*dla*). Zamjenice *każdej* i *jej* su atributi imenicama *matki* i *dziatki*. Poslovica je rimovana (*matki – dziatki*).

- **Dzieci nie wybierają sobie rodziców.** (Stypuła, 1974:311)

Šesta poslovica je jednostavna i izjavna rečenica. Sadrži osnovne dijelove rečeničnog ustrojstva (predikat, subjekt, objekt). Od leksika u poslovice su prisutne imenice (*dzieci, rodziców*), glagol (*wybijają*), zamjenica (*sobie*) te čestica (*nie*). Čestica *nie* označava negaciju. U ovoj poslovice ne postoji rima, ali postoji ritmična kompozicija *A ne sebi B*.

- **Biada bez dzieci, biada i z dziećmi.** (Stypuła, 1974:268)

Sedma je poslovica neoglagoljena rečenica koja se sastoji od dviju kratkih, spojenih rečenica čime ju čini rečeničnim nizom. Budući da ne postoje predikati u poslovice, nije moguće odrediti kategoriju vremena i načina. Nadalje, obje rečenice započinju uzvikom (*biada*) i na taj se način postiže svojevrsna ritmičnost. Kad bi se imenovala ritmična kompozicija bila bi *Jao bez A, jao s A*. Od ostalih dijelova leksičke strukture ova poslovica ima imenice (*dzieci, dziećmi*), prijedlozi (*bez, z*) te veznik (*i*).

- **Gdzie u dzieci matka, tam i główka gładka.** (Stypuła, 1974:321)

Osma poslovice u ovoj kategoriji sa sastavnicom *dijete* je rečenica bez predikata čime ju čini krnjom rečenicom. Iako nema predikata u poslovice, prema mjesnome prilogu (*gdzie*) može se reći kako je ovdje riječ o zavisnosloženoj mjesnoj rečenici. Prilozi *gdzie* i *tam* pojavljuju se u ovoj rečenici u službi vezničkog parnjaka. Od ostalog leksika ova poslovice ima imenice (*dzieci, matka, główka*), veznik (*i*), prijedlog (*u*) te pridjev odnosno imenična dopuna u službi atributa (*gładka*). Što se tiče osnovnih stilskih obilježja, u ovoj je poslovice prisutna rima (*matka – gładka*).

- **Dzieci i ryby głosu nie mają.** (Kłosińska, 2011:249)

Zadnja poslovice iz ove kategorije ima jedan predikat (*nie mają*) koji je napisan u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Poslovice je jednostavno napisana i ima ritmičnu kompoziciju *A i B nema C*. Od leksika poslovice ima imenice (*dzieci, ryby, głosu*), česticu (*nie*), veznik (*i*) te glagol (*mają*).

3.1.1 Zaključak

U prvoj kategoriji poljskih poslovice sa sastavnicom `dijete` ima, prema površinskoj strukturi, najviše nezavisnosloženih i jednostavnih rečenica u odnosu na zavisnosložene rečenice. Također ima i krnjih rečenica, a jedna je od njih dodatno naglašena spojnicom (*Małe dzieci – mały kłopot, duże dzieci – duży kłopot.*). One poslovice koje imaju predikat, napisane su u indikativnom obliku sadašnjeg vremena. Što se tiče stilskih obilježja, u ovoj kategoriji ima podjednako rima i ritmičnih kompozicija.

3.2 Poljske poslovice sa sastavnicom `żena`

- **Babska droga od pieca do proga.** (Kłosińska, 2011:252)

U prvoj poslovice u ovoj kategoriji odmah je vidljivo da se ovdje radi o rimovanoj poslovice (*droga – proga*). Potom je vidljivo kako ni ova poslovice, kao prethodnih par poslovice, ne sadrži predikat čime ju čini krnjom rečenicom. Od ostaloga leksika ovdje su prisutne imenice (*droga, pieca, proga*), pridjev u službi pridjevnog atributa (*babska*) te prijedlozi (*od, do*).

- **Gdzie diabeł nie może, tam babę pośle.** (Kłosińska, 2011:252)

U drugoj su poslovice prisutni predikati (*nie może, pošle*) koji su napisani u indikativu u sadašnjosti. Zbog vezničkog parnjaka (*gdzie – tam*) poslovice je zavisnosložena mjesna rečenica. Taj veznički parnjak stvara u poslovice ritmičnu kompoziciju *Gdje A ne može, tamo B može*. Od ostalog leksika ova poslovice ima česticu (*nie*) i imenice (*diabeł, babę*).

- **Kobieta zmienną jest.** (Kłosińska, 2011:252)

Treća je poslovice pisana u sadašnjem vremenu u indikativu i jednostavne je strukture. Ona sadrži subjekt, predikat te imensku riječ. Imenska riječ (*zmienną*) zajedno sa kopulom (*jest*) čini imenski predikat. Morfološki gledano u ovoj poslovice postoji imenica (*kobieta*), pridjev (*zmienną*) te glagol (*jest*). Ova poslovice nema rimu, ali ima ritmičnu kompoziciju *A je B*.

- **Niewiasta każda wielomówna.** (Kłosińska, 2011:252)

Četvrta je poslovice neoglagoljena poslovice. Morfološki gledano poslovice ima imenicu (*niewiasta*), neodređenu zamjenicu (*każda*) te pridjev (*wielomówna*). Zamjenica je ovdje imenici u službi imenične dopune odnosno atributa. Pridjev bi ovdje uz glagol trebao tvoriti imenski predikat, a budući da ovdje glagola nema, taj se pridjev može promatrati isto kao imenična dopuna odnosno atribut. Naposljetku u ovoj poslovice ne postoji rima, ali postoji ritmična kompozicija *A je B*.

- **Dobra gospodyni z wody mleko uczyni.** (Stypuła, 1974:303)

U petoj je poslovice odmah vidljiva rima (*gospodyni – uczyni*). Budući da ova poslovice ima predikat, poslovice je jednostavno napisana u budućem vremenu. Morfološki gledano poslovice ima imenice (*gospodyni, mleko, wody*), glagol (*uczyni*), pridjev odnosno imeničnu dopunu u službi atributa (*dobra*) te prijedlog (*z*).

- **Kobieta ma włosy długie, a rozum krótki.** (Stypuła, 1974:360)

Šesta poslovice ima predikat (*ma*) te veznik suprotnih rečenica (*a*). Iz toga proizlazi da je ova poslovice nezavisnosložena suprotna rečenica sa predikatom pisanom u sadašnjem vremenu. Nadalje, morfološki gledano poslovice ima imenice (*kobieta, włosy, rozum*), pridjeve (*długie, krótki*), veznik (*a*) te glagol (*ma*). Pridjev *długie* je u službi imenične dopune imenici *włosy*, a pridjev *krótki* je u službi imenične dopune imenici *rozum*. U poslovice je prisutna i ritmična kompozicija *A je suprotno B*.

- **Łzy kobiece to rosa codzienna.** (Stypuła, 1974:391)

Ova poslovice nema glagol čime ju čini krnjom rečenicom. Morfološki gledano poslovice ima imenice (*łzy, rosa*), pridjeve (*kobiece, codzienna*) te zamjenicu (*to*). Pridjev *kobiece* imenična je dopuna u službi atributa imenici *łzy*, a pridjev *codzienna* imenična je dopuna u službi atributa imenici *rosa*. Poslovice ima i ritmičnu kompoziciju, a ona je *A je B*.

- **Nie pomoże blansz i róż, kiedy panna stara już.** (Stypuła, 1974:418)

Osma poslovice ima rima (*róż – już*) te predikat (*nie pomoże*). Budući da ima predikat (*nie pomoże*) te vremenski prilog (*kiedy*) čini ju zavisnosloženom vremenskom rečenicom pisanom u budućem vremenu. Morfološki gledano poslovice ima prije svega glagol (*pomoże*), čestice (*nie, już*), imenice (*blansz, róż, panna*), pridjev u službi atributa (*stara*) te prilog (*kiedy*).

- **Niedobra żona – cierniowa korona.** (Stypuła, 1974:426)

Zadnja poslovice iz ove kategorije ima ritmičnu kompoziciju *A je B* te nema predikat. Zbog nedostatka predikata ovdje nije moguće odrediti kategoriju vremena i načina. Od leksika poslovice ima imenice (*żona, korona*) te pridjeve (*niedobra, cierniowa*). Pridjev *niedobra* imenična je dopuna u službi atributa imenici *żona*, a pridjev *cierniowa* imenična je dopuna u službi atributa imenici *korona*.

3.2.1 Zaključak

U drugoj kategoriji poljskih poslovice sa sastavnicom `żena` prevladavaju poslovice s predikatima, ali ima i bezpredikatnih rečenica. Primjer za bezglagolsku rečenicu je *Niedobra żona – cierniowa korona*. Ta bezpredikatnost pojačana je uporabom spojnice. One poslovice koje imaju predikat, napisane su u sadašnjem vremenu u indikativnom obliku, a samo je jedan predikat napisan u budućem vremenu, kao u poslovice *Nie pomoże blansz i róż, kiedy panna stara już*. Od predikata postoji jedan imenski predikat (*jest zmienną*). Od stilskih obilježja ima i rima i ritmičnih kompozicija.

3.3 Poljske poslovice sa sastavnicom 'muškarac'

- **Koło krzaku, koło bzu, nie wierz chłopu jako psu.** (Kłosińska, 2011:255)

Prva poslovice iz ove kategorije je poslovice koja ima predikat (*nie wierz*). Predikat je pisan u imperativnom obliku, a ostatak je poslovice jednostavno napisan i sva tri dijela rečenice

asindetski su povezana. Morfološki gledano ova poslovice ima imenice (*krzaku, bzu, chłopu, psu*), prijedloge (*koło 2x*), čestice (*nie, jako*) te glagol (*wierz*). Od stilskih obilježja prisutna je usporedba (*nie wierz chłopu jako psu*) te ritmična kompozicija (*Oko A, oko B ne kao C.*) koja je postignuta ponavljanjem istih prijedloga (*koło*) te nizanjem jednostavnih rečenica.

- **Za mundurem panny sznurem.** (Kłosińska, str. 253)

Zadnja poslovice iz ove kategorije nema predikat čime ju čini krnjom rečenicom. Morfološki gledano poslovice se sastoji od prijedloga (*na*) te imenica (*mundurem, panny, sznurem*). Od stilskih obilježja poslovice ima rimu (*mundurem – sznurem*).

3.3.1 Zaključak

U trećoj kategoriji poljskih poslovice sa sastavnicom 'muškarac' postoje samo dvije poslovice, a svaka je poslovice drugačije građena. Prva poslovice ima glagol u imperativu (*nie wierz*), usporedbu (*chłopu jako psu*) te ritmičnu kompoziciju. U drugoj su poslovice nanizane riječi bez glagola i ima rimu (*mundurem – sznurem*).

3.4 Poljske poslovice sa sastavnicama 'žena i muškarac'

- **Mąż jest głową domu, a żona szyją, która nią kręci.** (Stypuła, 2011:395)

Prva poslovice iz ove kategorije ima predikate (*jest, kręci*) koji su pisani u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Ova je poslovice višestruko složena rečenica koja se sastoji od nezavisnosložene i zavisnosložene rečenice. Nezavisnosložena rečenica (*Mąż jest głową domu, a żona szyją...*) ima veznik *a* čime ju čini suprotnom rečenicom. Zavisnosložena rečenica (*...a żona szyją, która nią kręci.*) sastavljena je od glavne surečenice i zavisne objektivne surečenice sa odnosnom zamjenicom *która*. Morfološki gledano ova poslovice ima imenice (*mąż, głową, domu, żona, szyją*), glagole (*jest, kręci*), odnosnu zamjenicu (*która*), veznik (*a*) te osobnu zamjenicu (*nią*). Imenica *domu* imenički je atribut u genitivu koja stoji uz imenicu *głową* i pobliže ju opisuje. Od stilskih obilježja prisutna je dvostruka metafora (*Mąż jest głową domu, a żona szyją...*) te ritmična kompozicija *A je suprotno od B koje upravlja s A*.

- **Przez żołądek do serca mężczyzny.** (Kłosińska, 2011:253)

Druga je poslovice krnja rečenica kojoj se zbog nedostatka glagola ne može odrediti ni kategorija vremena ni kategorija načina. Morfološki gledano poslovice se sastoji od imenica

(*żołądek, serca, mężczyzny*) i prijedloga (*przez, do*). Imenica *mężczyzny* u službi je imeničkog atributa u genitivu koja stoji uz imenicu *serca*. Od stilskih obilježja ovdje se može istaknuti ritmična kompozicija *Preko A do B*.

- **Choćby pił, choćby był, byle był.** (Kłosińska, 2011:253)

Treća se poslovice ističe po tome što ima 3 neizrečena subjekta, i sadrži tri predikata pisana u prošlom vremenu muškoga roda. Morfološki gledano poslovice ima glagole (*pił, był, był*) te čestice (*choćby 2x, byle*). Od stilskih obilježja ovdje je prisutna trostruka rima (*pił – był – był*). Također valja spomenuti kako se poslovice rijetko kada pišu u prošlom vremenu. Često prevladavaju poslovice s glagolima u sadašnjosti pa čak i u budućnosti.

- **Każda potwora znajdzie swojego amatora.** (Kłosińska, 2011:253)

Na prvi je pogled odmah vidljiva rima (*potwora – amatora*). Poslovice ima predikat (*znajdzie*) koji je u svršenom obliku i pisan u budućem vremenu. Od ostalog leksika ova poslovice ima imenice (*potwora, amatora*), neodređenu zamjenicu (*każda*) te posvojnu zamjenicu (*swojego*). Zamjenice *każda* i *swojego* u službi su pridjevnog atributa imenicama *potwora* i *amatora*.

3.4.1 Zaključak

U četvrtoj kategoriji poljskih poslovice sa sastavnicama `žena i muškarac` postoje poslovice s različitim sintaktičkim i leksičkim oblicima (zavisnosložena suprotna rečenica, zavisni dio je bez glagola predikata u obliku pomoćnoga glagola u prezentu). Druga je poslovice krnja te ima zanimljivu ritmičnu kompoziciju (*Preko A do B*), treća je poslovice specifična po tome, što je potpuno napisana u prošlom vremenu i bezsubjektna je, a četvrta je poslovice napisana sa svršenim glagolom u budućem vremenu (*Każda potwora znajdzie swojego amatora*).

3.5 Poljske poslovice sa sastavnicom 'brak'

- **Biada temu domowi, gdzie żona przewodzi mężowi.** (Kłosińska, 2011:254)

Prva poslovice iz ove kategorije ima predikat koji je napisan u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Mjesni prilog *gdzie* ukazuje na to da se ovdje radi o zavisnosloženoj mjesnoj rečenici. Od ostalog leksika ova poslovice ima uzvik (*biada*), imenice (*domowi, żona*,

mężowi) te pokaznu zamjenicu (*temu*) koja je u službi pridjevnog atributa. Od stilskih obilježja poslovice ima rima (*domowi – mężowi*).

- **Dobra żona – męża korona.** (Kłosińska, 2011:254)

U drugoj je poslovisci odmah vidljiva rima (*żona – korona*). Nema predikata čime ju čini krnjom rečenicom. Između dviju sintagmi nalazi se spojnica koja na neki način dodatno naglašava tu neoglagoljenost rečenice. Nadalje, poslovice se sastoji od imenica (*żona, męża, korona*) te pridjeva (*dobra*). Pridjev *dobra* je u službi atributa imenici *żona*, a imenica *męża* je u službi imeničkog atributa u genitivu imenici *korona*.

- **Kiedy chłop żony nie bije, to w niej wątroba gnije.** (Kłosińska, 2011:254)

U trećoj je poslovisci odmah vidljiva rima (*bije – gnije*). Ima predikate (*nie bije, gnije*) koji su napisani u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Vremenski prilog *kiedy* ukazuje na to da je poslovice zavisnosložena vremenska rečenica te je poslovice napisana u inverziji. Morfološki gledano poslovice se sastoji od imenica (*żony, chłop, wątroba*), glagola (*bije, gnije*), vremenskog priloga (*kiedy*), čestice (*nie*), prijedloga (*w*) i osobne zamjenice (*niej*).

- **Dobre małżeństwo, to raj na ziemi.** (Stypuła, 1974:306)

Četvrta je poslovice neoglagoljena rečenica. Dvije su rečenice povezane pokaznom zamjenicom (*to*). Morfološki gledano poslovice se sastoji od imenica (*małżeństwo, raj, ziemi*), pridjeva u službi atributa (*dobre*), prijedloga (*na*) te pokazne zamjenice (*to*) u funkciji pomoćnoga glagola biti. U poslovisci je prisutna ritmična kompozicija *A je B*.

- **Kto się ożeni, ten się odmieni.** (Stypuła, 1974:377)

Peta poslovice ima dva predikata. Prvi predikat (*się ożeni*) napisan je u budućem vremenu, a i drugi predikat (*się odmieni*) napisan je u budućem vremenu. Veznički parnjak (*kto – ten*) upućuje na to da se ovdje radi o zavisnosloženoj subjektivnoj rečenici. Morfološki gledano poslovice se sastoji od veznika (*kto, ten*) i povratnih glagola (*się ożeni, się odmieni*). Prisutna je i rima (*ożeni – odmieni*).

- **Ożenie za wczesne często bywa bolesne.** (Stypuła, 1974:433)

U šestoj je poslovisci odmah vidljiva rima (*wczesne – bolesne*). Predikat (*bywa*) je pisan u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Rečenica je vrlo jednostavno napisana bez priloga i veznika. Morfološki gledano sastoji se od glagolske imenice (*ożenie*), prijedloga (*za*),

glagola (*bywa*) i pridjeva (*wczesne, bolesne*). Pridjev *bolesne* je u službi imenske riječi i skupa sa kopulom *bywa* čini imenski predikat.

- **Rannego wstania, rannej siejby i rannego ożenienia jeszcze nikt nie żalował.** (Stypuła, 1974:433)

U zadnjoj je poslovice predikat (*nie żalował*) napisan u negaciji u prošlom vremenu i rečenica je vrlo jednostavno građena (objekti, subjekt i predikat). Što se tiče ostatka leksika poslovice ima imenice (*wstania, siejby, ożenienia*), pridjeve u službi atributa (*rannego, rannej, rannego*), čestice (*nie, jeszcze*), veznik (*i*) te neodređenu zamjenicu (*nikt*). Od stilskih obilježja poslovice ima ritmičnu kompoziciju (*A, B i C nitko nije požalio.*) te ima pridjev *rano* koji se tri puta ponavlja i na taj način stvara ritmičnost.

3.5.1 Zaključak

U petoj kategoriji poljskih poslovice sa sastavnicom 'brak' prisutne su gotovo sve vrste sintaktičkih struktura (zavisnosložena i krnja rečenica). Predikati, koji postoje, napisani su u svim vremenima, ali samo u indikativnom načinu. Od leksika je u prvoj poslovice prisutan uzvik (*biada*) te postoji više vrsta zamjenica (*temu, to, kto, ten, nikt*). Od stilskih karakteristika prisutne su i rime i ritmične kompozicije.

3.6 Poljske poslovice sa sastavnicom 'obitelj'

- **Gdy rodzina żyje w zgodzie, to jej bieda nie dobodzie.** (Kłosińska, 2011:270)

U prvoj poslovice iz ove kategorije odmah je na prvu vidljivo da ima rimu (*zgodzie – dobodzie*). Poslovice ima i dva predikata (*żyje, nie dobodzie*). Prvi predikat (*żyje*) napisan je u sadašnjosti, a drugi je predikat (*nie dobodzie*) napisan u negaciji u budućnosti. Mjesni prilog *gdy* upućuje na to da se ovdje radi o zavisnosloženoj mjesnoj rečenici. Što se tiče ostatka leksika, poslovice ima imenice (*rodzina, zgodzie, bieda*), prijedlog (*w*), česticu (*nie*) i pokaznu zamjenicu (*to*).

- **Z rodziną najlepiej wychodzi się na zdjęciu.** (Kłosińska, 2011:270)

Druga, a ujedno i posljednja poslovice iz ove kategorije, je poslovice koja ima predikat (*wychodzi się*) napisan u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Ovdje je riječ o jednostavnoj rečenici bez ikakvoga veznika i priloga. Od ostatka leksika poslovice ima imenice

(*rodzina, zdęciu*), prijedloge (*z, na*) i superlativni oblik pridjeva (*najlepiej*). Naposljetku, poslovice ima ritmičnu kompoziciju *s A je B*.

3.6.1 Zaključak

U šestoj kategoriji svaka je poslovice specifična za sebe. Prva je poslovice značajna po rimi i što je napisana kao zavisnosložena vremenska rečenica, a druga poslovice ima ritmičnu kompoziciju i jednostavna je rečenica s priložnom oznakom mjesta, s povratnim predikatom, bez subjekta.

3.7 Poljske poslovice sa sastavnicom 'brat'

- **Braci niezgoda wszystkich gorszy.** (Kłosińska, 2011:270)

Prva poslovice nema rima, ali je postignuta ritmičnost rasporedom rečeničnih dijelova i iz toga proizlazi ritmična kompozicija *A je B*. Poslovice ima predikat (*gorszy*) koji je napisan u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Poslovice je jednostavno napisana, a od ostatka leksika ima imenice (*niezgoda, braci*) i neodređenu zamjenicu (*wszystkich*). Imenica *braci* je imenički atribut imenici *niezgoda*.

- **Noga nogę, a brat brata podpira.** (Kłosińska, 2011:270)

Ova poslovice ima ritmičnu kompoziciju (*A je suprotno od B*) u kojoj se postiže ritmičnost ponavljanjem istih riječi (*noga nogę; brat brata*). Poslovice ima predikat (*podpira*) koji je napisan u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Morfološki gledano poslovice ima imenice (*noga, nogę, brat, brata*), suprotni veznik (*a*) te glagol (*podpira*). Zbog suprotnog veznika (*a*) može se reći kako je ovdje riječ o nezavisnosloženoj suprotnoj rečenici.

- **Bliższy sąsiad niż rodzony brat.** (Stypuła, 1974:271)

U zadnjoj poslovice iz ove kategorije može se reći kako ima ritmičnu kompoziciju *Bolje A nego B*. Poslovice je neoglagoljena i od leksika sadrži imenice (*sąsiad, brat*), pridjev u komparativu (*bliższy*), pridjev u pozitivu (*rodzony*) te veznik (*niż*). Pridjev *bliższy* je u službi atributa imenici *sąsiad*, a pridjev *rodzony* je u službi atributa imenici *brat*.

3.7.1 Zaključak

U sedmoj kategoriji poljskih poslovice sa sastavnicom `brat` nema rime, ali ima ritmične kompozicije. Prve dvije poslovice imaju predikate koji su napisani u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu, a zadnja je poslovica nepredikatna.

3.8 Poljske poslovice sa sastavnicama 'otac i majka'

- **Jak ojciec, taki syn.** (Kłosińska, 2011:270)

Prva poslovica iz ove kategorije ima ritmičnu kompoziciju *Kakav A takav B*. Poslovica je neoglagoljena te od leksika sadrži imenice (*ojciec, syn*), odnosno zamjenicu (*jak*) i pokaznu zamjenicu (*taki*). Te dvije sintagme povezane su asindetskom vezom.

- **Do ludzi po rozum, do matki po serce.** (Stypuła, 1974:305)

Druga je poslovica isto neoglagoljena kao i prethodna. Morfološki gledano poslovica ima imenice (*ludzi, rozum, matki, serce*) i prijedloge (*po, do 2x*). Od stilskih obilježja poslovica ima ritmičnu kompoziciju, a ona glasi *Do A po B, do C po D*.

- **Kto nie slucha ojca, matki, ten posluha psiej skóry.** (Stypuła, 1974:374)

Treća poslovica ima dva predikata (*slucha, posluha*). Prvi je predikat (*slucha*) napisan u sadašnjem vremenu, a drugi je predikat (*posluha*) napisan u budućem vremenu. Poslovica je zavisnosložena subjektna rečenica, a na to ukazuje veznički parnjak *kto – ten*. Morfološki gledano poslovica se sastoji od imenica (*ojca, matki, skóry*), vezničkog parnjaka (*kto – ten*), čestice (*nie*) i pridjeva u službi atributa (*psiej*). Od stilskih obilježja ovdje se može istaknuti ritmična kompozicija koja glasi *Tko ne A, taj će B*.

- **Jaka matka, taka natka.** (Stypuła, 1974:340)

U četvrtoj je poslovisi na prvi pogled odmah vidljiva rima (*matka – natka*). Rečenica je krnja, sintagme su asindetski povezane, a od leksika poslovica ima imenice (*matka, natka*), odnosno zamjenicu u službi pridjevnog atributa (*jaka*) te pokaznu zamjenicu u službi pridjevnog atributa (*taka*).

- **Lepiej jak matka bije, niż jak macocha głaszcze.** (Stypuła, 1974:383)

Peta poslovice, a ujedno i posljednja iz ove kategorije, ima ritmičnu kompoziciju koja glasi *Bolje A nego B*. Poslovice ima dva predikata (*bije, głaszcze*) koja su napisana u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Poslovice ima dvije ravnopravne rečenice koje su povezane sa suprotnim veznikom (*niż*) te tim veznikom tvore nezavisnosloženu suprotnu rečenicu. Morfološki gledano poslovice se sastoji od imenica (*matka, macocha*), glagola (*bije, głaszcze*), odnosno zamjenice (*jak*), veznika (*niż*) i pridjeva u komparativu (*lepiej*).

3.8.1 Zaključak

U osmoj kategoriji poljskih poslovice sa sastavnicama `otac i majka` postoje tri krnje rečenice te dvije rečenice s predikatima u sadašnjem i budućem vremenu. Od poslovice koje imaju predikat, jedna je u obliku zavisnosložene, a druga nezavisnosložene rečenice. Dvije poslovice iz ove kategorije podudaraju se po sintaktičkoj strukturi i ritmičnoj kompoziciji (*Jaki ojciec, taki syn.; Jaka matka, taka matka*). Također i ostatak poslovice imaju ritmičnu kompoziciju, a nijedna poslovice nema rimu.

3.9 Poljske poslovice sa sastavnicom `dom`

- **Mój dom jest moją twierdzą.** (Kłosińska, 2011:248)

Prva je poslovice jednostavno napisana rečenica sa predikatom (*jest*) u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Kopula *jest* i imenska riječ *moją twierdzą* tvore zajedno imenski predikat. Morfološki gledano poslovice se sastoji od imenica (*dom, twierdzą*) i posvojnih zamjenica u službi pridjevnog atributa (*mój, moją*) te glagola (*jest*). Od stilskih obilježja poslovice nema rimu, ali ima ritmičnu kompoziciju *A je B*.

- **Wolność Tomku w swoim domku.**⁴ (Kłosińska, 2011:248)

U drugoj je poslovice od stilskih obilježja prisutna rima (*Tomku – domku*). Riječ *wolność* se može rastaviti na glagol (*wolno*) i zamjenicu (*ci*) i zbog toga se može reći da je u rečenici prisutan predikat napisan u sadašnjem vremenu u indikativnom obliku. Značenje poslovice onda glasi: *Možeš, Tome, u svom domu*. Rečenica je jednostavno građena. Od leksika su ovdje

⁴ „Poljsko hipokoristično vlastito ime u vokativu (Tomku od Tomek) zamjena je za opći pojam 'svak', svaki čovjek'. Drugim licem postiže se u poljskoj poslovice negativno značenje upozorenja drugome: ti kod sebe radi što hoćeš, ali kod mene ćeš se ponašati kako ja želim.“ (Pintarić, 1994:141)

prisutne opće imenice (*wolno, domku*), osobna imenica u vokativu (*Tomku*), prijedlog (*w*) te posvojna zamjenica *ć'* (*ci, tobie*) objekt u dativu te *swoim u* službi atributa priložne oznake mjesta *w domku*.

- **Wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej.** (Kłosińska, 2011:248)

Treća je poslovice isto neoglagoljena kao i prethodna poslovice. Od leksika sadrži imenicu (*domu*), prilog (*wszędzie*), suprotni veznik (*ale*), pridjev u pozitivu (*dobrze*) i pridjev u superlativu (*najlepiej*). Od stilskih obilježja ima ritmičnu kompoziciju *Dobar je A, ali je najbolji B*.

- **Cegła do cegły, będzie dom.** (Stypuła, 1974:276)

Četvrta poslovice ima predikat (*będzie*) koji je napisan u indikativnom obliku u budućem vremenu. Rečenica je jednostavno napisana i dvije rečenice spojene su asindetskom vezom (tj. bez veznika). Morfološki gledano poslovice sadrži imenice (*cegła, cegły, dom*), pridjelog (*do*) i glagol (*będzie*). Od stilskih obilježja poslovice ima ritmičnu kompoziciju *A će biti B*.

- **Kiedy jesteś w cudzym domu, nie zawadzajcie nikomu.** (Stypuła, 1974:315)

Peta poslovice ima dva predikata (*jesteś, zawadzajcie*). Oba predikata napisana su u sadašnjosti, ali se razlikuju po kategoriji načina. Prvi je predikat (*jesteś*) napisan u indikativu, a drugi je predikat (*zawadzajcie*) napisan u imperativu. Od leksika je u poslovice prisutna čestica (*nie*), imenica (*domu*), vremenski prilog (*kiedy*), prijedlog (*w*), pridjev u službi atributa (*cudzym*) te neodređena zamjenica (*nikomu*). Zbog vremenskog priloga *kiedy* poslovice je zavisnosložena vremenska rečenica. U zavisnosloženoj rečenici prisutna je i rima (*domu – nikomu*).

- **Swoja chatka, jak rodzona matka.** (Stypuła, 1974:463)

Zadnja je poslovice iz ove kategorije neoglagoljena i ima rima (*chatka – matka*). Morfološki gledano poslovice ima imenice (*chatka, matka*), posvojnu zamjenicu u službi atributa (*swoja*), pridjev u službi atributa (*rodzona*) te veznik (*jak*). Zbog veznika *jak* poslovice je napisana usporedbom (*Swoja chatka, jak rodzona matka.*)

3.9.1 Zaključak

U devetoj kategoriji poljskih poslovice sa sastavnicom `dom` ima podjednako i rime i ritmične kompozicije. Od stilskih figura jedna poslovica ima usporedbu (*Swoja chatka, jak rodzona matka.*). Što se tiče sintaktičke strukture u ovoj kategoriji postoje samo dvije nepredikatne rečenice, a ostale imaju predikate koji su napisani u sadašnjem i budućem vremenu. Predikat *zawadzajcie* napisan je u imperativu, a ostali u indikativu.

3.10 Poljske poslovice sa sastavnicom 'ljubav'

- **Kto nie ma szczęścia w kartach, ten ma w miłości.** (Kłosińska, 2011:255)

Prva poslovica ima veznički parnjak (*kto – ten*) koji tvori ritmičnu kompoziciju same poslovice, a ona glasi *Tko A, taj B* te ukazuje na to da se ovdje radi o zavisnosloženoj subjektnoj rečenici. Poslovica ima dva predikata (*ma 2x*) koja su napisana u indikativnom obliku u sadašnjosti. Morfološki gledano poslovica se sastoji od imenica (*szczęścia, kartach, miłości*), glagola (*ma 2x*), već spomenutog vezničkog parnjaka (*kto – ten*), čestice (*nie*) i pridjelogu (*w 2x*).

- **Kto się lubi, ten się czubi.** (Kłosińska, 2011:255)

U drugoj je poslovici, kao i u prethodnoj, opet prisutan veznički parnjak (*kto – ten*) koji ukazuje na to da se ovdje radi o zavisnosloženoj subjektnoj rečenici te ima rima (*lubi – czubi*). Poslovica sadrži dva predikata (*się lubi, się czubi*) koja su napisana u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu.

- **Nie igra się z miłością.** (Kłosińska, 2011:255)

Treća je poslovica jednostavno napisana i sadrži jedan predikat (*nie igra się*) koji je napisan u indikativnom obliku u sadašnjosti. Morfološki gledano poslovica se sastoji od čestice (*nie*), povratnog glagola (*igra się*), pridjelogu (*z*) te imenice (*miłością*). Poslovica ima ritmičnu kompoziciju, a ona glasi *Ne A s B*.

- **Stara miłość nie rdzewieje.** (Kłosińska, 2011:255)

Četvrta poslovica je, kao i prethodna, jednostavno napisana sa jednim predikatom (*nie rdzewieje*) u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Od leksika poslovica ima imenicu

(*miłość*), pridjev u službi atributa (*stara*), česticu (*nie*) te glagol (*rdzewieje*). Poslovica sadrži ritmičnu kompoziciju *A ne B*.

- **W starym piecu diabel pali.** (Kłosińska, 2011:255)

Peta je poslovica jednostavno napisana s jednim predikatom (*pali*) u indikativnom obliku u sadašnjosti. Od stilskih karakteristika ova poslovica ima ritmičnu kompoziciju koja glasi *u A je B*. Morfološki gledano poslovica se sastoji od imenica (*piecu, diabel*), glagola (*pali*), prijedloga (*w*) te pridjeva u službi atributa (*starym*).

- **Zakočanemu i koza Diana.** (Kłosińska, 2011:255)

Poslovica je nepredikatna i zbog nedostatka predikata ne može se odrediti ni kategorija načina ni kategorija vremena. Morfološki gledano poslovica ima opću imenicu (*koza*), osobnu imenicu (*Diana*), veznik (*i*) te imenicu koja je nastala od pridjeva (*zakočanemu*). Od stilskih obilježja poslovica nema ni rima ni ritmičnu kompoziciju.

- **Miłość jest ślepa.** (Stypuła, 1974:395)

Zadnja poslovica iz ove kategorije jednostavno je napisana sa jednim imeničkim predikatom. Imenički predikat sastoji se od kopule (*jest*) i od imenske riječi (*ślepa*). Morfološki gledano poslovica se sastoji od imenice (*miłość*), glagola (*jest*) i pridjeva (*ślepa*). Poslovica sadrži i ritmičnu kompoziciju, a ona glasi *A je B*.

3.10.1 Zaključak

U desetoj kategoriji poljskih poslovice sa sastavnicom 'ljubav' prevladava ritmična kompozicija. Što se tiče sintaktičke strukture, ova kategorija ima više jednostavnih rečenica nego složenih, a složene su spojene vezničkim parnjakom (*kto – ten*) što upućuje na zavisnosložene subjektne rečenice. Prisutna je i negacija u tri poslovice (*nie ma, nie igra się, nie rdzewieje*) te se ističe jedan imenski predikat (*jest ślepa*).

4. FORMALNA ANALIZA ODABRANIH HRVATSKIH POSLOVICA

Nakon što su detaljno analizirane poljske poslovice prema sintaksi i morfologiji, potrebno je učiniti to isto i sa hrvatskim poslovicama. U sljedećim poglavljima bit će formalna analiza izabranih hrvatskih poslovice i te su poslovice kategorizirane u grupe sa određenom sastavnicom. Sve poslovice pripadaju semantičkom polju *obitelj* dok poslovice sa sastavnicom *ljubav* pripadaju semantičkom polju *emocije*.

4.1 Hrvatske poslovice sa sastavnicom 'dijete'

- **Mala djeca, mala briga, velika djeca, velika briga.** (Mikić i Škara, 1992:41)

Prva poslovica iz ove kategorije je poslovica bez predikata čime ju čini krnjom rečenicom. Bez predikata nije moguće odrediti ni kategoriju načina ni kategoriju vremena. Četiri su sintagme nanizane jedna za drugom što ih čini rečeničnim nizom. Morfološki gledano poslovica se sastoji od imenica (*djeca 2x, briga 2x*) te pridjeva u službi atributa (*mala 2x, velika 2x*). Što se tiče stilskih obilježja, ovdje se radi o ritmičnoj kompoziciji *A je suprotno B*.

- **Koliba je puna djece pa je u njoj veselo.** (i. g.)

Druga poslovica sadrži veznik *pa* koji upućuje na to da se ovdje radi o nezavisnosloženoj sastavnoj rečenici. U poslovici su prisutna dva imenska predikata. Prvi imenski predikat sastoji se od kopule (*je*) i imenske riječi (*puna djece*), a drugi imenski predikat sastoji se od kopule (*je*) i imenske riječi (*veselo*). Kopule su napisane u sadašnjem vremenu. Morfološki gledano u poslovici ima imenica (*koliba, djece*), pridjeva (*puna, veselo*), već spomenutog sastavnog veznika (*pa*), glagola (*je 2x*), prijedloga (*u*) te osobne zamjenice (*njoj*). U poslovici nema rime, ali ima ritmične kompozicije, a ona glasi *A je puna B pa je C*.

- **Bog svakome daje koliko može nositi.** (Dragić, 2005:305)

Treća poslovica ima dva predikata (*daje, može nositi*) koja su napisana u sadašnjem vremenu. Drugi predikat (*može nositi*) sastoji se od modalnog glagola (*može*) i infinitiva (*nositi*). Dvije surečenice spojene su dopusnim prilogom *koliko* što znači da se ovdje radi o zavisnosloženoj dopusnoj rečenici. Morfološki gledano poslovica se sastoji od imenice (*Bog*), glagola (*daje, može nositi*), dopusnoga priloga (*koliko*) te neodređene zamjenice (*svakome*). Od stilskih obilježja poslovica ima ritmičnu kompoziciju, a ona glasi *A daje koliko B može*.

- **Djeca su radost i žalost.** (Filipčić, 2009:43)

Poslovice se sastoji od imenskog predikata koji tvori kopula (*su*) i imenskih riječi (*radost i žalost*). Predikat je napisan u sadašnjem vremenu, a poslovice je jednostavno napisana i sadrži rima (*radost – žalost*). Morfološki gledano poslovice ima imenice (*djeca, radost, žalost*), veznik (*i*) te glagol (*su*). Od stilskih karakteristika može se reći kako je poslovice napisana u metafori (*Djeca su radost i žalost.*)

- **Majka dite i tuče i kara, al' bi njemu svoje srce dala.** (Filipčić, 2009:41)

Peta poslovice ima više predikata (*tuče, kara, bi dala*) koji su napisani u sadašnjem vremenu. Prva dva predikata (*tuče, kara*) napisana su u indikativnom obliku, a treći je glagol (*bi dala*) u kondicionalnom obliku (kondicional I.). U rečenici prisutan je i veznik *al'* koji upućuje na to da se ovdje radi o nezavisnosloženoj suprotnoj rečenici. Veznik *al'* skraćeni je oblik od veznika *ali* i napisan je na taj način kako bi bio bliže narodnome govoru. Sve riječi u poslovice napisane su *ijekavicom*, a riječ *dite* napisan je *ikavicom*. Morfološki gledano poslovice se sastoji od imenica (*majka, dite, srce*), glagola (*tuče, kara, bi dala*), veznika (*i 2x, al'*), osobne zamjenice u službi pridjevnog atributa (*njemu*) i povratno-posvojne zamjenice (*svoje*). U poslovice postoji ritmična kompozicija, a ona glasi *A je suprotno B*.

- **Sve možeš kupiti, ali oca i majku ne možeš.** (i. g.)

U šestoj je poslovice opet prisutan veznik suprotne rečenice (*ali*) kao i u prethodnoj poslovice. Taj veznik upućuje na to da se ovdje radi o nezavisnosloženoj suprotnoj rečenici. U poslovice postoje dva predikata (*možeš kupiti, ne možeš*) koja su napisana u sadašnjem vremenu i u drugom licu jednine. Zbog oblika u drugom licu jednine dobije se dojam kao da se netko nekome u ovome trenutku obraća. Nadalje, prvi se predikat sastoji od modalnog glagola (*možeš*) i infinitivnog oblika (*kupiti*). Morfološki gledano poslovice ima imenicu (*oca, majku*), česticu (*ne*), glagole (*možeš kupiti, možeš*), veznik suprotne rečenice (*ali*), sastavni veznik (*i*) te neodređenu zamjenicu (*sve*). Što se tiče stilskih obilježja ovdje je prisutna ritmična kompozicija *A je suprotno B*.

- **Teško s djecom, a bez djece još teže.** (i. g.)

U sedmoj je poslovice odmah na prvi pogled vidljiva ritmična kompozicija koja glasi *A je suprotno B*. U oba dijela rečenice ne nalaze se predikati pa se može reći da se ovdje radi o krnjoj rečenici. Poslovice se sastoji od dviju rečenica koje su spojene veznikom suprotne rečenice (*a*).

Morfološki gledano poslovica se sastoji od imenica (*djecom, djece*), pridjeva u pozitivu (*teško*), pridjeva u komparativu (*teže*), prijedloga (*s, bez*) te vremenskoga priloga (*još*).

- **Majka rodila, majka liječila.** (i. g.)

U osmoj je posloviци iz ove kategorije prisutna rima (*rodila – liječila*). Poslovica ima dva predikata (*rodila, liječila*) kojima je izostavljen pomoćni glagol *biti*, a predikati su napisani u prošlome vremenu. Dvije rečenice u posloviци spojene su asindetskom vezom, a od leksika poslovica ima imenice (*majka 2x*) te glagole (*rodila, liječila*).

- **Imam djecu, imam svoja krila.** (Matijaca, 2007:90)

U zadnjoj su posloviци prisutna dva predikata (*imam 2x*) napisana u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Poslovica ima dvije ravnopravne rečenice koje su povezane asindetskom vezom. Odmah je na prvi pogled vidljiva i ritmična kompozicija koja glasi *Imam A, imam B*. Morfološki gledano poslovica se sastoji od imenica (*djecu, krila*), glagola (*imam 2x*) i povratno-posvojne zamjenice u službi pridjevnog atributa (*svoja*).

4.1.1 Zaključak

U prvoj kategoriji hrvatskih posloviца sa sastavnicom `dijete` ima svih vrsta sintaktičkih struktura, od jednostavnih do složenih, od nezavisnih do zavisnih. Također ima i rečenični niz koji je prisutan u prvoj posloviци (*Mala djeca, mala briga, velika djeca, velika briga.*). Dvije su poslovice podudarne po sintaktičkoj strukturi, jer su dvije ravnopravne rečenice povezane asindetskom vezom (*Majka rodila, majka liječila.; Imam djecu, imam svoja krila.*). Predikati su prisutni u svim poslovičama osim u prvoj. Što se tiče stilskih obilježja više ima ritmične kompozicije nego rime. Prevladava ritmična kompozicija *A je suprotno B*. Nanizane slične sintagme, kao u prvoj posloviци, stvaraju ritmičnost. Od stilskih figura ističe se metafora (*Djeca su radost i žalost.*).

4.2 Hrvatske poslovice sa sastavnicom `žena`

- **Žena kuću drži.** (Mikić i Škara, 1992:370)

Prva poslovica iz ove kategorije vrlo je jednostavna. Sastoji se od predikata (*drži*), subjekta (*žena*) i objekta (*kuću*). Predikat je napisan u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu.

Morfološki gledano poslovica se sastoji od imenica (*žena, kuća*) i glagola (*drži*). Od stilskih obilježja poslovica ima ritmičnu kompoziciju *A drži B*.

- **Gdje vrag ne može svršiti posao, onamo babu šalje.** (Dragić, 2005:307)

Druga poslovica počinje mjesnim prilogom *gdje* što označava da se ovdje radi o zavisnosloženoj mjesnoj rečenici. Poslovica ima dva predikata (*ne može svršiti, šalje*) koja su napisana u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Prvi je predikat sastavljen od čestice (*ne*), modalnog glagola (*može*) te infinitiva (*svršiti*). Morfološki gledano poslovica se sastoji od imenica (*vrag, posao, babu*), glagola (*može svršiti, šalje*), čestice (*ne*) te od mjesnih priloga (*gdje, onamo*). Od stilskih obilježja poslovica ima ritmičnu kompoziciju, a ona glasi *Gdje A ne, tamo B*.

- **Ne vjeruj ženi, jer se kako mjesec mijeni.** (Mikić i Škara, 1992:369)

Treća poslovica sastoji se od dviju surečenica. Prva je surečenica (*Ne vjeruj ženi...*) je glavna, a druga je surečenica zavisna (*...jer se kako mjesec mijeni.*). Druga surečenica započinje uzročnim veznikom *jer* i ukazuje na to da se ovdje radi o zavisnosloženoj uzročnoj rečenici. Poslovica se sastoji od dva predikata (*ne vjeruj, se mijeni*) koja su napisana u sadašnjem vremenu, ali se razlikuju po kategoriji načina. Prvi se predikat *ne vjeruj* sastoji od čestice (*ne*) i imperativnog oblika glagola *vjerovati* (*vjeruj*), a drugi se predikat sastoji od pomoćnog glagola *biti* (*se*) i indikativnog oblika glagola (*mijeni*). Morfološki gledano poslovica se sastoji od imenica (*ženi, mjesec*), čestice (*ne*), glagola (*vjeruj, se mijeni*), uzročnog veznika (*jer*) te od načinskog priloga (*kako*). Načinski prilog *kako* izražava neki način ili usporedbu te upućuje na to da je u ovoj posloviци prisutna stilská figura usporedbe (*...jer se kako mjesec mijeni.*). Od ostalih stilskih karakteristika prisutna je rima (*ženi – mijeni*).

- **Od pljuvke potok, a od ženskoga govora rijeka.** (Matijaca, 2007:208)

Četvrta je poslovica neoglagoljena i sastoji se od dviju rečenica koje su spojene veznikom suprotne rečenice (*a*). Budući da nema glagola, ne može se odrediti kategorija načina i vremena u posloviци. Morfološki gledano poslovica ima imenice (*pljuvke, potok, govora, rijeka*), pridjev u službi atributa (*ženskoga*), veznik (*a*) te prijedloge (*od, do*). Poslovica nema rimu, ali ima ritmičnu kompoziciju koja glasi *A je suprotno B*.

- **Nema kuće bez domaćice, ni vatre bez cjepanice.** (Mikić i Škara, 1992:119)

U petoj je poslovice odmah vidljiva rima (*domaćice – cjepanice*) i predikat (*nema*). Predikat je napisan u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Poslovica se sastoji od dviju rečenica koje su povezane sastavnim veznikom *ni* što upućuje na to da se ovdje radi o nezavisnosloženoj sastavnoj rečenici. Morfološki gledano poslovica se sastoji od imenica (*kuće, domaćice, vatre, cjepanice*), glagola (*nema*), sastavnog veznika (*ni*) te od prijedloga (*bez 2x*).

- **U žene duga kosa, a kratka pamet.** (Matijaca, 2007:291)

U šestoj poslovice nema predikata čime ju čini krnjom rečenicom. Poslovica se sastoji od dviju krnjih rečenica koje su spojene suprotnim veznikom *a*. Od stilskih karakteristika ovdje je prisutna ritmična kompozicija *A je suprotno B*. Morfološki gledano poslovica se sastoji od imenica (*žene, kosa, pamet*), prijedloga (*u*), suprotnog veznika (*a*) te od pridjeva u službi atributa (*duga, kratka*).

- **Žena se smije kad može, a plače kad hoće.** (Mikić i Škara, 1992:370)

Sedma poslovica je specifična po tome što je višestruko složena rečenica. Prva veća rečenica (*Žena se smije kad može...*) je spojena s drugom većom rečenicom (*..., a plače kad hoće.*) suprotnim veznikom *a* čime ju čini nezavisnosloženom suprotnom rečenicom. Nadalje, u prvoj većoj rečenici nalazi se jedna glavna surečenica (*Žena se smije...*) te zavisna surečenica (*...kad može...*) koje su povezane vremenskim prilogom *kad* i čini tu rečenicu zavisnosloženom vremenskom rečenicom. U drugoj rečenici je glavna surečenica (*...a plače...*) spojena sa zavisnom surečenicom (*...kad hoće*) isto vremenskim prilogom *kad*, kao i u prethodnoj rečenici, i time ju čini zavisnosloženom vremenskom rečenicom. Zbog takve višestruko složene rečenice prisutna je ritmična kompozicija koja glasi *A je suprotno B*. Bitno je napomenuti kako se svi ti glagoli odnose na riječ *žena* u prvoj surečenici (*Žena se smije...*). Morfološki gledano poslovica se sastoji od imenice (*žena*), glagola (*se smije, plače, hoće*), vremenskih priloga (*kad 2x*) i suprotnog veznika (*a*).

- **Čemu je babi zrcalo?** (Matijaca, 2007:45)

Osma rečenica je jednostavna i upitna sa jednim predikatom koji je napisan u sadašnjem vremenu. Od leksika poslovice ima imenice (*babi, zrcalo*), glagol (*je*) te upitno-odnosnu zamjenicu (*čemu*). Od stilskih obilježja poslovica ima ritmičnu kompoziciju *Čemu je A B?*.

- **Dobra je žena kućni svetac, a zla gora od vraga.** (Matijaca, 2007:58)

Zadnja je poslovice iz ove kategorije sastavljena od dviju rečenica koje su povezane suprotnim veznikom (*a*) čime ju čini nezavisnosloženom suprotnom rečenicom. Poslovice ima jedan imenski predikat koji se sastoji od kopule (*je*) te od imenske riječi (*kućni svetac*). Predikat je napisan u sadašnjem vremenu. Morfološki gledano poslovice se sastoji od imenica (*žena, svetac, vraga*), pridjeva u službi atributa (*dobra, kućni, zla*), pridjeva u komparativu (*gora*), suprotnog veznika (*a*) i prijedloga (*od*). Pridjev *zla* se odnosi na imenicu *žena* i označava ju pobliže. Od stilskih obilježja ovdje je prisutna ritmična kompozicija, a ona glasi *A je B suprotno od C je D*.

4.2.1 Zaključak

U drugoj kategoriji hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'žena' prevladava ritmična kompozicija, od kojih najviše *A je suprotno B*. Za razliku od poljskih poslovice, hrvatske su poslovice u ovoj kategoriji kompleksnije i gotovo sve su složene od kojih najviše ima suprotnih i sastavnih nezavisnosloženih rečenica. U ovoj kategoriji postoji jedna višestruko složena rečenica (*Žena se smije kad može, a plače kad hoće.*) koja je splet dviju subjektivnih rečenica i jedne suprotne rečenice. Samo je jedna rečenica upitna (*Čemu je babi zrcalo?*). Predikati u poslovicama uglavnom su napisani u sadašnjem vremenu.

4.3 Hrvatske poslovice sa sastavnicom 'muškarac'

- **Čuvaj se psa koji ne laje.** (Matijaca, 2007:49)

Prva poslovice iz ove kategorije napisana je jednostavno i ima dva predikata (*čuvaj se, ne laje*). Prvi predikat napisan je u imperativnom obliku u sadašnjem vremenu, a drugi predikat napisan je u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Poslovice se sastoji od glavne surečenice (*Čuvaj se psa...*) i od zavisne surečenice (*...koji ne laje.*) i te su dvije surečenice povezane odnosnom zamjenicom u službi veznika (*koji*). Ta zavisnosložena rečenica je objektna rečenica u kojoj je zavisna surečenica uvrštena na mjesto objekta glavne surečenice. Morfološki gledano poslovice se sastoji od glagola (*čuvaj se, laje*), čestice (*ne*), imenice (*psa*) te već spomenute odnosne zamjenice u službi veznika (*koji*). Od stilskih karakteristika u poslovice ima ritmična kompozicija, a ona glasi *Čuvaj se A, koji ne B*.

- **Za čovjeka se ne pita, koliko mu je godina, nego kakav je.** (Matijaca, 2007:305)

Zadnja je poslovice višestruko složena rečenica koja ima tri predikata (*se ne pita, je 2x*) koji su napisani u sadašnjem vremenu u indikativnom obliku. Prvi dio poslovice (*Za čovjeka se ne pita, koliko mu je godina...*) spojen je sa drugim dijelom poslovice (*..., nego kakav je.*) suprotnim veznikom čime ju čini nezavisnosloženom suprotnom rečenicom. Prvi dio poslovice sastoji se od dviju surečenica. Prva je surečenica (*Za čovjeka se ne pita...*) glavna surečenica koja je spojena sa zavisnom objektnom rečenicom (*..., koliko mu je godina*) putem priloga (*koliko*). Morfološki gledano poslovice se sastoji od imenica (*čovjeka, godina*), glagola (*se pita, je, je*), prijedloga (*za*), suprotnog veznika (*nego*), čestice (*ne*), osobne zamjenice (*mu*), priloga (*koliko*) i od upitno-odnosne zamjenice (*kakav*). Od stilskih obilježja poslovice ima ritmičnu kompoziciju *A koliko B suprotno C*.

4.3.1 Zaključak

U trećoj kategoriji hrvatskih poslovice sa sastavnicom `muškarac` prva je poslovice zavisnosložena objektna rečenica, a druga je poslovice višestruko složena rečenica. Od stilskih obilježja u ovoj su kategoriji prisutne samo ritmične kompozicije.

4.4 Hrvatske poslovice sa sastavnicama 'žena i muškarac'

- **Muž je glava kuće, a žena vrat.** (Dragić, 2005:309)

Prva poslovice iz ove kategorije sadrži od stilskih obilježja ritmičnu kompoziciju koja glasi *A je suprotno B*. Poslovice ima jedan imenski predikat (*je glava kuće*) koji se sastoji od kopule (*je*) i imenskih riječi (*glava kuće*). Kopula je napisana indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Dvije su rečenice spojene veznikom za suprotne rečenice (*a*) čime ju čini nezavisnosloženom suprotnom rečenicom. Od leksika poslovice ima imenice (*muž, glava, kuće, žena, vrat*), glagol (*je*) i suprotni veznik (*a*). Imenica *kuća* je u službi atributa u genitivu imenici *glava*.

- **Ljubav ide kroz želudac.** (i. g.)

Druga je poslovice jednostavno napisana i ima jedan predikat (*ide*) koji je napisan u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Morfološki gledano poslovice se sastoji od imenica (*ljubav, želudac*), glagola (*ide*) i prijedloga (*kroz*). Od stilskih karakteristika ovdje postoji ritmična kompozicija a ona glasi *A ide kroz B*.

- **Drag i mio dok je io i pio.** (Matijaca, 2007:64)

U trećoj poslovice u prvi plan pada glagol *io*. Glagol *io* potječe od riječi *jesti (jeo)*, ali je napisan *ikavicom* da bi se naglasila ritmičnost poslovice. Ostale riječi su napisane *ijekavicom*. Nadalje, poslovica ima dva predikata (*je io, je pio*) koja su napisana u indikativnom obliku u prošlome vremenu. Vremenski veznik *dok* upućuje na to da se ovdje radi o zavisnosloženoj vremenskoj rečenici. Od stilskih obilježja ovdje je prisutna trostruka rima (*mio – io - pio*). Morfološki gledano poslovica se sastoji od pridjeva u službi subjekta (*drag, mio*), veznika (*i* 2x, *dok*) i glagola (*je io, je pio*).

- **Našla vreća zakrpu.** (i. g.)

Zadnja poslovica iz ove kategorije ima jedan predikat (*našla*) koji je napisan u indikativnome obliku u prošlome vremenu, ali je izostavljen pomoćni glagol biti. Rečenica je napisana jednostavno i ima ritmičnu kompoziciju *A našla B*. Što se tiče leksičke strukture, poslovica ima imenice (*vreća, zakrpu*) i glagol (*našla*).

4.4.1 Zaključak

U četvrtoj kategoriji hrvatskih poslovice sa sastavnicama 'žena i muškarac' postoje gotove sve vrste rečenica (jednostavna, složena, zavisnosložena, nezavisnosložena). Od stilskih obilježja podjednako ima i rime i ritmične kompozicije. Poslovica *Drag i mio dok je io i pio.* je zanimljivo građena i u njoj su prisutne riječi koje su napisane različitim dijalektima.

4.5 Hrvatske poslovice sa sastavnicom 'brak'

- **Bez žene nema ni sreće ni nesreće.** (Botica, 1995:286)

Prva poslovica iz ove kategorije ima jedan predikat (*nema*) koji je napisan u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Poslovica ima udvojene veznike (*ni...ni*) te ju time čini nezavisnosloženom sastavnom rečenicom. Od stilskih obilježja poslovica ima rimu (*sreće – nesreće*). Morfološki gledano poslovica se sastoji od imenica (*žene, sreće, nesreće*), glagola (*nema*), udvojenih veznika (*ni...ni*) te prijedloga (*bez*).

- **Dobra je žena slava od muža.** (Mikić i Škara, 1992:368)

Druga poslovica ima jedan imenski predikat koji se sastoji od kopule (*je*) i imenskih riječi (*slava od muža*). Kopula je napisana u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu, a čitava je

rečenica napisana jednostavno. Od stilskih obilježja poslovice ima ritmičnu kompoziciju, a ona glasi *A je B*, a cijela je poslovice napisana u metafori. Što se tiče leksičke strukture, poslovice se sastoji od imenica (*žena, slava, muža*), glagola (*je*), imenice u službi imeničkog atributa (*muža*) i od prijedloga (*od*).

- **Žena muža nosi na licu, a muž ženu na košulji.** (Botica, 1998:205)

U trećoj je poslovice na prvi pogled odmah vidljiva ritmična kompozicija a ona glasi *A je suprotno B*. U poslovice postoji samo jedan predikat (*nosi*) koji je napisan u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Poslovice se sastoji od dviju rečenica koje su spojene suprotnim veznikom *a* što upućuje na to da se ovdje radi o nezavisnosloženoj suprotnoj rečenici. Morfološki gledano poslovice ima imenice (*žena 2x, muža 2x, licu, košulji*), glagol (*nosi*), veznik suprotnih rečenica (*a*) te prijedloge (*na 2x*).

- **Gdje je ljubav, grijeh se ne pozna.** (Matijaca, 2007:70)

Četvrta rečenica počinje mjesnim prilogom *gdje* čime poslovice čini zavisnosloženom mjesnom rečenicom. Poslovice ima dva predikata (*je, se ne pozna*) i napisana su u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Morfološki gledano poslovice se sastoji od imenica (*ljubav, grijeh*), čestice (*ne*), glagola (*je, se pozna*) te od mjesnog priloga (*gdje*). Od stilskih obilježja poslovice ima ritmičnu kompoziciju *Gdje je A, tu nije B*.

- **Tko se ženidbom u zlo uprti, teško mu ga do smrti.** (Božanić, 2018:69)

U petoj je poslovice odmah vidljiva rima (*uprti – smrti*). Poslovice ima jedan predikat (*se uprti*) koji je povratni glagol i napisan je u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Nadalje, poslovice je zavisnosložena subjektna rečenica koja se sastoji od dviju surečenica napisanih u inverziji. Subjektna odnosno zavisna surečenica (*Tko se ženidbom u zlo uprti...*) započinje veznikom za subjektne rečenice (*tko*), a glavna surečenica slijedi nakon subjektne (*...teško mu ga do smrti*). Morfološki gledano poslovice se sastoji od imenica (*ženidbom, zlo, smrti*), glagola (*se uprti*), veznika za subjektne rečenice (*tko*), prijedloga (*u, do*), osobnih zamjenica (*mu, ga*) te od priloga (*teško*).

- **Brak pokvari ljubav.** (Dragić, 2005:306)

Šesta je poslovice jednostavna rečenica sa jednim predikatom (*pokvari*) koji je napisan u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Morfološki gledano poslovice se sastoji od imenica (*brak, ljubav*) i glagola (*pokvari*). Ova poslovice ima ritmičnu kompoziciju *A pokvari B*.

- **'Ko rano ruča i rano se oženi, ne kaje se.** (Filipčić, 2009:34)

Zadnja poslovice iz ove kategorije počinje veznikom za subjektne rečenice ('ko) koji je skraćeni oblik od veznika *tko*. Dakle, poslovice se sastoji od dviju surečenica koje su napisane u inverziji. Prva surečenica je subjektivna odnosno zavisna surečenica ('*Ko rano ruča i rano se oženi...*'), a nakon nje slijedi glavna surečenica (*..., ne kaje se.*). Poslovice ima i tri predikata (*ruča, se oženi, ne kaje se*) napisana u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Morfološki gledano poslovice se sastoji od veznika ('*ko, i*), čestice (*ne*), glagola (*ruča, se oženi, kaje se*) te od priloga (*rano* 2x). Od stilskih obilježja poslovice ima ritmičnu kompoziciju, a ona glasi *Tko A taj B*.

4.5.1 Zaključak

U petoj kategoriji hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'brak' prevladavaju ritmične kompozicije i prisutna je stilski figura metafore (*Dobra je žena slava od muža.*). Od sintaktičkih struktura ovdje ima i zavisnosloženih i nezavisnosloženih rečenica. Predikati su uglavnom napisani u sadašnjem vremenu, a ima i jedan imenski predikat (*...je slava od muža.*).

4.6 Hrvatske poslovice sa sastavnicom 'obitelj'

- **U složnoj obitelji sreća sama od sebe dolazi.** (i. g.)

Prva poslovice iz ove kategorije jednostavno je građena i ima jedan predikat (*dolazi*) koji je napisan u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Morfološki gledano poslovice se sastoji od imenica (*obitelji, sreća*), glagola (*dolazi*), prijedloga (*u, od*), pridjeva u službi pridjevskog atributa (*složnoj, sama*) i od povratno-posvojne zamjenice (*sebe*). Od stilskih obilježja poslovice ima ritmičnu kompoziciju *u A dolazi B*.

- **Bolje se iz daleka ljubiti, nego se izbliza ružiti.** (Matijaca, 2007:38)

U drugoj je poslovice, a ujedno i u posljednjoj iz ove kategorije, odmah na prvi pogled vidljiva rima (*ljubiti – ružiti*). Poslovice ima dva predikata (*se ljubiti, se ružiti*) koja su napisana infinitivnom obliku te nema subjekta čime ju čini besubjektivnom rečenicom. Poslovice je sastavljena od dviju rečenica koje su spojene veznikom za suprotne rečenice (*nego*) te ju time čini nezavisnosloženom suprotnom rečenicom. Morfološki gledano poslovice se sastoji od povratnih glagola (*se ljubiti, se ružiti*), pridjeva u komparativu (*bolje*), prijedloga (*iz*), suprotnog veznika (*nego*) te od priloga (*daleka, izbliza*).

4.6.1 Zaključak

U šestoj kategoriji hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'obitelj' postoje samo djelomični poljski ekvivalenti. U prvoj je poslovice prisutna sastavnica 'obitelj', dok u drugoj nije, ali se ta sastavnica nalazi u dubinskoj strukturi same poslovice. Obje su poslovice u ovoj kategoriji sasvim drugačije građene. Prva poslovice ima ritmičnu kompoziciju i jednostavna je, a druga je poslovice besubjektne sa rimom, ali složena.

4.7 Hrvatske poslovice sa sastavnicom 'brat'

- **Skladna braća nove dvore grade, a neskladna i stare prodaju.** (Mikić i Škara, 1992:119)

Prva se poslovice sastoji od dviju ravnopravnih rečenica koje su spojene suprotnim veznikom *a* što upućuje na to da se ovdje radi o nezavisnosloženoj suprotnoj rečenici. Poslovice ima i dva predikata (*grade, prodaju*) koja su napisana u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Morfološki gledano poslovice ima imenice (*braća, dvore*), pridjeve u službi pridjevskog atributa (*skladna, nove, neskladna, stare*) te suprotni veznik (*a*). Pridjev *neskladna* se odnosi na imenicu *braća*, a pridjev *stare* se odnosi na imenicu *dvore*. Od stilskih karakteristika ovdje je prisutna ritmična kompozicija *A je suprotno od B*.

- **Gdje brat bratu ruku pruži, ondje dom i rod ne tuži.** (Botica, 1995:283)

Druga poslovice počinje mjesnim prilogom *gdje* koji upućuje na to da se ovdje radi o zavisnosloženoj mjesnoj rečenici. Poslovice ima dva predikata (*pruži, ne tuži*) koja su napisana u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Od leksičke strukture poslovice ima imenice (*brat, bratu, ruku, dom, rod*), veznik (*i*), glagole (*pruži, tuži*), česticu (*ne*), mjesne priloge (*gdje, ondje*). Mjesni prilozima (*gdje, ondje*) pišu se u istoj rečenici i tvore skupa veznički parnjak. Od stilskih karakteristika ovdje je prisutna rima (*pruži – tuži*).

- **Preči je bližnji susjed, nego udaljeni brat.** (Mikić i Škara, 1992:17)

Zadnja poslovice iz ove kategorije sastoji se od dviju rečenica koje su spojene suprotnim veznikom *nego* što upućuje na to da je poslovice nezavisnosložena suprotna rečenica. Poslovice ima jedan imenski predikat koji se sastoji od kopule (*je*) i imenske riječi (*preči*). Morfološki gledano poslovice ima glagol (*je*), pridjev u službi imenske riječi u imenskom predikatu (*preči*),

imenice (*susjed, brat*), pridjeve u službi pridjevskog atributa (*bližnji, udaljeni*) te suprotni veznik (*nego*). Od stilskih karakteristika poslovice ima ritmičnu kompoziciju *Bolje A nego B*.

4.7.1 Zaključak

U sedmoj kategoriji hrvatskih poslovice sa sastavnicom `brat` prevladavaju nezavisnosložene suprotne rečenice, a samo je jedna zavisnosložena vremenska rečenica. Od stilskih karakteristika ima više ritmičnih kompozicija nego rima.

4.8 Hrvatske poslovice sa sastavnicama 'otac i majka'

- **Kakav otac, takav sin.** (Mikić i Škara, 1992:255)

Prva poslovice iz ove kategorije ima odmah vidljivu ritmičnu kompoziciju koja se sastoji od upitno-odnosne zamjenice *kakav* i pokazne zamjenice *takav*. Te dvije zamjenice čini veznički parnjak (*kakav – takav*). Dakle, ritmična kompozicija onda glasi *Kakav A, takav B*. Nadalje, poslovice nema predikate te ju time čini krnjom rečenicom. Morfološki gledano poslovice se sastoji od imenica (*otac, sin*) i zamjenica (*kakav, takav*).

- **Majka rodi dijete, ali ne rodi pamet.** (Božanić, 2018:60)

U drugoj su poslovice prisutni ritmična kompozicija (*A je suprotno B*), predikati (*rodi, ne rodi*) i dvije ravnopravne surečenice koje su spojene veznikom za suprotne rečenice (*ali*). Budući da se radi o vezniku za suprotne rečenice onda znači da je poslovice nezavisnosložena suprotna rečenica. Predikati su napisani u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Što se tiče leksika, poslovice se sastoji od imenica (*majka, dijete, pamet*), glagola (*rodi 2x*), čestice (*ne*) i suprotnog veznika (*ali*).

- **Čuvaj lonca kao i oca.** (Matijaca, 2007:48)

U trećoj je rečenici odmah vidljiva rima (*oca – lonca*) te predikat (*čuvaj*) napisan u imperativnom obliku u sadašnjem vremenu. Rečenica je jednostavno napisana i od leksika u poslovice prisutne su imenice (*lonca, oca*), veznici (*i, kao*) te glagol (*čuvaj*). Od ostalih stilskih karakteristika prisutna je i stilski figura usporedbe koja je izražena veznikom *kao* (*Čuvaj lonca kao i oca.*).

- **Jabuka ne pada daleko od stabla.** (Mikić i Škara, 1992:197)

Četvrta poslovice ima jedan predikat (*ne pada*) koji je napisan u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Poslovice je jednostavno napisana i od leksika ima imenice (*jabuka, stabla*), glagol (*pada*), česticu (*ne*), prijedlog (*od*) i prilog (*daleko*). Od stilskih karakteristika ovdje je prisutna ritmična kompozicija *A ne daleko od B*.

- **Majka tukla, majka bila, opet mi je majka mila.** (Matijaca, 2007:156)

Zadnja poslovice iz ove kategorije je poslovice sa tri predikata (*tukla, bila, je mila*). Prvi i drugi predikat (*tukla, bila*) napisani su u indikativnom obliku u prošlom vremenu i izostavljen je pomoćni glagol *biti*. Treći predikat (*je mila*) je imenski predikat koji se sastoji od kopule (*je*) i imenske riječi (*mila*). Kopula je napisana u sadašnjem vremenu. Poslovice nije ni zavisnosložena ni nezavisnosložena, ali je napisana u rečeničnom nizu, jer su nanizane tri rečenice jedna za drugom. Što se tiče leksika, poslovice ima imenice (*majka* 3x), glagole (*tukla, bila, je*), osobnu zamjenicu (*mi*), česticu (*opet*) i pridjev u službi imenske riječi u imenskom predikatu (*mila*). Od stilskih obilježja poslovice ima rima (*bila – mila*).

4.8.1 Zaključak

U osmoj kategoriji hrvatskih poslovice sa sastavnicama 'otac i majka' prevladavaju ritmične kompozicije i postoji stilski figura usporedbe (*Čuvaj lonca kao i oca.*). Što se tiče sintaktičke strukture, jedna je poslovice neoglagoljena, jedna je nezavisnosložena suprotna rečenica, a ostale su jednostavne građe bez priloga i veznika.

4.9 Hrvatske poslovice sa sastavnicom 'dom'

- **Svak je u svojoj kući kralj.** (Mikić i Škara, 1992:119)

Prva je poslovice iz ove kategorije napisana jednostavno i ima jedan imenski predikat (*je kralj*) koji se sastoji od kopule (*je*) i imenske riječi (*kralj*). Morfološki gledano poslovice ima imenice (*kući, kralj*), glagol (*je*), pridjelog (*u*), povratno-posvojnu zamjenicu u službi pridjevskog atributa (*svojoj*) te odnosnu zamjenicu (*svak*). Od stilskih obilježja poslovice ima ritmičnu kompoziciju, a ona glasi *A je B*.

- **Moja kuća, moja volja.** (Mikić i Škara, 1992:118)

U drugoj je poslovice odmah vidljiva ritmična kompozicija *Moja A, moja B*. Poslovica nema predikat čime ju čini krnjom rečenicom. Morfološki gledano sastoji se od imenica (*kuća, volja*) i posvojne zamjenice u službi pridjevskog atributa (*moja 2x*).

- **Svuda je dobro, ali kod kuće najbolje.** (Mikić i Škara, 1992:119)

U trećoj je poslovice, kao i u prethodnoj, odmah vidljiva ritmična kompozicija *A je suprotno B*. Poslovica ima jedan imenski predikat koji se sastoji od kopule (*je*) i imenske riječi (*dobro*). Nadalje, poslovica se sastoji od dviju ravnopravnih rečenica koje su spojene suprotnim veznikom (*ali*) čime ju čini nezavisnosloženom suprotnom rečenicom. Morfološki gledano poslovica ima imenicu (*kuće*), glagol (*je*), pridjev u pozitivu (*dobro*), pridjev u superlativu (*najbolje*), suprotni veznik (*ali*), prijedlog (*kod*) te prilog (*svugdje*).

- **Zrno do zrna pogača, kamen do kamena palača.** (Mikić i Škara, 1992:363)

Četvrta se poslovica sastoji od dviju rečenica spojene asindetskom vezom. Poslovica nema predikate te ju time čini krnjom rečenicom. Morfološki gledano poslovica ima imenice (*zrno 2x, pogača, kamen 2x, palača*) te prijedloge (*od 2x*). U poslovice je prisutna i rima (*pogača – palača*).

- **<Ako si> u <svom> kutu, <nisi> nikom na putu.** (i. g.)

Peta poslovica počinje pogodbenim veznikom *ako* čime ju čini zavisnosloženom, pogodbenom rečenicom napisanoj u inverziji. Poslovica ima dva predikata (*si, nisi*) koja su napisana u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Morfološki gledano poslovica ima imenice (*kutu, putu*), glagole (*si, nisi*), pogodbeni veznik (*ako*), prijedloge (*u, na*), povratno-posvojnu zamjenicu u službi pridjevskog atributa (*svom*) te neodređenu zamjenicu (*nikom*). Od stilskih karakteristika poslovica ima rimu (*kutu – putu*). Kraći (krnji) oblik rečenice istoga je značenja: *U kutu, nikom na putu*.

- **Svaka ptica svoje gnijezdo ljubi.** (Matijaca, 2007:256)

Šesta poslovica, a ujedno i posljednja iz ove kategorije, ima predikat (*ljubi*) koji je napisan u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Poslovica je jednostavno napisana i od leksika ima imenice (*ptica, gnijezdo*), glagol (*ljubi*), povratno-posvojnu zamjenicu u službi pridjevskog atributa (*svoju*) te odnosnu zamjenicu u službi pridjevskog atributa (*svaka*). Od stilskih poslovice ima ritmičnu kompoziciju *Svaka A svoje B*.

4.9.1 Zaključak

U devetoj kategoriji hrvatskih poslovice sa sastavnicom `dom` prevladava ritmična kompozicija u odnosu na rimu. Što se tiče rečeničnih struktura, u ovoj su kategoriji krnje rečenice, nezavisnosložena (suprotna) rečenica, zavisnosložena (pogodbena) rečenica i jednostavne rečenice.

4.10 Hrvatske poslovice sa sastavnicom 'ljubav'

- **Tko nema sreće u kartama, ima u ljubavi.** (i. g.)

Prva poslovica iz ove kategorije ima dva predikata (*nema, ima*) koja su napisana u indikativnom obliku u sadašnjem vremenu. Poslovica počinje upitnom zamjenicom *tko* u službi veznika za subjektne rečenice čime poslovicu čini zavisnosloženom subjektivnom rečenicom. Od leksika poslovice ima glagole (*nema, ima*), prijedloge (*u 2x*), imenice (*sreće, kartama, ljubavi*) te veznik (*tko*). Od stilskih karakteristika poslovice ima ritmičnu kompoziciju *Tko A, taj B*.

- **Ljubav je puna i meda i jeda.** (Mikić i Škara, 1992:137)

Druga poslovica ima vidljivu rimu (*meda – jeda*), jedan imenski predikat (*je puna*) i jednostavnu građu rečenice. Imenski se predikat sastoji od kopule (*je*) i imenske riječi (*puna*). Riječi *i meda i jeda* dopune su u službi objekta imenskome predikatu, a riječ *ljubav* je subjekt. Morfološki gledano poslovica se sastoji od imenica (*ljubav, meda, jeda*), veznika (*i 2x*), glagola (*je*) i priloga (*puna*).

- **Što je od Boga i po ljubavi, nitko ne smije razbijati.** (Božanić, 2018:67)

Treća poslovica počinje upitnom zamjenicom u službi subjektivnog veznika *što* čime ju čini zavisnosloženom subjektivnom rečenicom napisanoj u inverziji. Poslovica ima dva predikata (*je, ne smije razbijati*). Drugi se predikat sastoji od čestice (*ne*), modalnog glagola (*smije*) i glagola u infinitivnom obliku (*razbijati*). Od ostalog leksika poslovice ima imenice (*Boga, ljubavi*), prijedlog (*od*), veznike (*i, po*), neodređenu zamjenicu (*nitko*) i glagole (*je, ne smije razbijati*). Od stilskih karakteristika poslovice ima ritmičnu kompoziciju *Što je po A, to je B*.

- **Kašalj, šuga i ljubav sakriti se ne može.** (Mikić i Škara, 1992:137)

Četvrta poslovica ima predikat (*sakriti se ne može*) koji je napisan u sadašnjem vremenu i sastoji se od modalnog glagola (*može*), čestice (*ne*) te povratnog glagola u infinitivnom obliku

(*se sakriti*). Od ostalog leksika poslovice ima imenice (*kašalj, šuga, ljubav*) te veznik (*i*). Ritmičnost u poslovice postiže se nizanjem riječi jedna za drugom, a ritmična kompozicija glasi *A, B i C sakriti se ne može*.

- **U starca mlada žena - bijeda gotova.** (Matijaca, 2007:289)

Peta poslovice nema predikate čime ju čini krnjom rečenicom, a spojnica tu krnju rečenicu dodatno naglašava. Morfološki gledano poslovice se sastoji od prijedloga (*u*), imenica (*starca, žena, bijeda*) i pridjeva u službi pridjevnog atributa (*mlada, gotova*). Poslovice ima i ritmičnu kompoziciju *A je B*.

- **Ljubav ženska - mreža vražja.** (Matijaca, 2007:152)

Predzadnja poslovice nema predikate čime ju čini krnjom rečenicom. Spojnica, koja se nalazi između dvije sintagme, naglašava neoglagoljenost poslovice. Morfološki gledano poslovice ima imenice (*ljubav, mreža*) i pridjeve u službi pridjevnog atributa (*ženska, vražja*). Od stilskih karakteristika ovdje je prisutna ritmična kompozicija koja glasi *A je B*.

- **Ljubav je lijepa, ali i slijepa.** (Mikić i Škara, 1992:137)

Zadnja poslovice ima odmah vidljivu rimu (*lijepa – slijepa*) i imenski predikat (*je lijep*) koji se sastoji od kopule (*je*) i imenske riječi (*lijepa*). Poslovice čine dvije ravnopravne rečenice spojene suprotnim veznikom *ali* čime ju čini nezavisnosloženom suprotnom rečenicom. Morfološki gledano poslovice se sastoji od imenice (*ljubav*), glagola (*je*), pridjeva u službi imenske riječi u imenskome predikatu (*lijepa*), suprotni veznik (*ali*), veznik (*i*) te pridjev (*slijepa*).

4.10.1 Zaključak

U desetoj kategoriji hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'ljubav' prevladavaju ritmične kompozicije u odnosu na rimu. Od rečeničnih struktura prisutne su dvije krnje rečenice povezane spojnicom (*Ljubav ženska - mreža vražja.*; *U starca mlada žena - bijeda gotova.*). Prisutne su i poslovice jednostavne rečenične građe i zavisnosložene rečenice koje počinju upitnom zamjenicom (*tko, što*) specifičnom za subjektne rečenice.

5. FORMALNOSEMANTIČKA USPOREDBA ODABRANIH POLJSKIH I HRVATSKIH POSLOVICA

U prethodnim su poglavljima poslovice analizirane prema sintaktičkim i morfološkim obilježjima, a u ovom će se poglavlju promotriti značenjska obilježja. Odabrane poljske i hrvatske poslovice bit će prikazane u tabelarnom obliku prema sastavnicama. U svakom će se tabelarnom prikazu u prvom stupcu nalaziti poljska poslovica, u sljedećem stupcu će se nalaziti hrvatska poslovica te naposljetku, u zadnjem stupcu, značenje tih poslovia. U središnjem stupcu će uz ekvivalentne poslovice stajati oznaka potpunoga ekvivalenta (=), djelomičnoga ekvivalenta (..) ili nultoga ekvivalenta (0). U zadnjem stupcu (dubinska struktura, značenje) objasniti će se o kakvoj je poslovi riječ, postoji li u dubinskoj strukturi dotične poslovice nekakvo drugo značenje koje nije vidljivo prema sastavnicama na površinskoj strukturi.

5.1 Tabelarni prikaz poljskih i hrvatskih poslovia sa sastavnicom 'dijete'

POLJSKE POSLOVICE	HRVATSKE POSLOVICE	ZNAČENJE
= Małe dzieci – mały kłopot, duże dzieci – duży kłopot. (Kłosińska, 2011:249)	= Mala djeca, mala briga, velika djeca, velika briga. (Mikić i Škara, 1992:41)	Mala djeca ne stvaraju puno problema, velika djeca stvaraju puno problema.
Niech się dzieci rodzą, póki nogi chodzą. (Kłosińska, 2011:249)	0	Neka se rađa što više djece dok god se može. Neka se ima što više djece ako je to moguće (briga za povećanje populacije).
.. Dał Bóg dziecko, da na dziecko. (Kłosińska, 2011:249)	.. Bog svakome daje koliko može nositi. (Dragić, 2005:305)	Ne treba se brinuti da neće biti novca za uzdržavanje i odgoj djeteta.
.. Kto ma ule, ten ma miód, kto ma dzieci, ten ma smród. (Kłosińska, 2011:249)	.. Djeca su radost i žalost. (Filipčić, 2009:43)	Onaj tko ima djecu, nije uvijek s njima sretan.
.. Dla każdej matki miłe jej dziatki. (Stypuła, 1974:302)	.. Majka dite i tuče i kara, al' bi njemu svoje srce dala. (Filipčić, 2009:41)	Svaka majka voli svoju djecu.

.. Dzieci nie wybierają sobie rodziców. (Stypuła, 1974:311)	.. Sve možeš kupiti, ali oca i majku ne možeš. (i. g.)	Dijete ne bira roditelje.
= Biada bez dzieci, biada i z dziećmi. (Stypuła, 1974:268)	= Teško s djecom, a bez djece još teže. (i. g.)	Nije lako imati djecu, a nije lako i biti bez djece.
.. Gdzie u dzieci matka, tam i główka gładka. (Stypuła, 1974:321)	.. Majka rodila, majka liječila. (i. g.) ⁵	Onaj tko ima majku, sretan je, jer se majka o njemu brine i voli ga.
Dzieci i ryby głosu nie mają. ⁶ (Kłosińska i sur., 2007:92)	0	Djeca nemaju pravo glasa i ne smiju izražavati svoje stavove.
0	Koliba je puna djece pa je u njoj veselo. (i. g.)	Ako ima više djece u kući, onda je bolje. Što se više djece rađa, to bolje. Djeca su veselje roditeljima.
0	Imam djecu, imam svoja krila. (Matijaca, 2007:90)	„Krila” označuju pomoć od djece u budućnosti kada roditelji budu nemoćni i ne budu se mogli brinuti sami o sebi.

5.1.1 Opis tablice

U prvoj kategoriji poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'dijete' ima sveukupno osamnaest poslovice od kojih četiri poslovice nemaju ekvivalent u drugome jeziku. Što se tiče tipova ekvivalencije, najviše ima djelomičnih ekvivalenata, zatim nultih te naposljetku potpunih ekvivalenata. Djeca su u ovim poslovicama okarakterizirana kao djeca koja mogu i ne moraju stvarati probleme roditeljima, koja su pomoć roditeljima kada ostare, koja mogu činiti roditelje sretnima, a i ne moraju te kao osobe koje nemaju pravo glasa u starijem društvu. Također se dijete dovodi u svezu posebno s majkom i s oba roditelja. Biološka majka je osoba koja će se više brinuti o djetetu nego li druga osoba odnosno maćeha te dijete ne može birati svoje roditelje pri rođenju.

⁵ Poslovica suprotnoga značenja: *Tuđa majka rane ne zavija (ili: rane povređuje)*. Pomoću ove poslovice može se zaključiti da se samo biološka majka brine o djeci, a maćeha ne. (Kušar, 1993:51)

⁶ Dijete nije odrasla osoba ni partner odrasloj osobi te ne smije izražavati svoje osjećaje, stavove i potrebe, nego to odrasli odlučuju za njega. (Kłosińska, 2011:79)

5.2 Tabelarni prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'žena'

POLJSKE POSLOVICE	HRVATSKE POSLOVICE	ZNAČENJE
.. Babska droga od pieca do proga. (Kłosińska, 2011:252)	.. Žena kuću drži. ⁷ (Mikić i Škara, 1992:370)	Žena drži sva 4 ugla kuće. Žena je samo u kući i brine se o domu. Žena je glavna u kući.
= Gdzie diabeł nie może, tam babę pošle. (Kłosińska, 2011:252)	= Gdje vrag ne može svršiti posao, onamo babu šalje. (Dragić, 2005:307)	Gdje vrag ne može, tamo će poslati ženu. Žene su spretne i snalažljive čak i u teškim situacijama.
.. Kobieta zmienną jest. (Kłosińska, 2011:252)	.. Ne vjeruj ženi, jer se kako mjesec mijeni. (Mikić i Škara, 1992:369)	Ženi nije za vjerovati. Žena ima bezbroj lica i osobnosti. U hrvatskoj se poslovice žena uspoređuje s mjesecom, jer mjesec ima mjesečeve mijene koje se događaju godišnje, jednom u nekoliko godina i slično.
.. Niewiasta każda wielomówna. (Kłosińska, 2011:252)	.. Od pljuvke potok, a od ženskoga govora rijeka. (Matijaca, 2007:208)	Žene su brbljive. U hrvatskoj se poslovice žena uspoređuje s tekućicom (rijekom), jer ženskoga govora nikada ne manjka i stalno „teče”.
.. Dobra gospodynin z wody mleko uczyni. (Stypuła, 1974:303)	.. Nema kuće bez domaćice, ni vatre bez cjepanice. (Mikić i Škara, 1992:119)	Dobra domaćica može učiniti i napraviti čuda. Svaka kuća mora imati dobru domaćicu, kao što dobra vatra traži dobru cjepanicu.
= Kobieta ma włosy długie, a rozum krótki. (Stypuła, 1974:360)	= U žene duga kosa, a kratka pamet. (Matijaca, 2007:291)	Žena je lijepa, ali uskogrudna. Žena je lijepa, ali često nema pameti, ne razmišlja logično (muško viđenje žene).
.. Łzy kobiece to rosa codzienna. (Stypuła, 1974:391)	.. Žena se smije kad može, a plače kad hoće. ⁸ (Mikić i Škara, 1992:370)	Žena često plače pa njezine suze nisu ništa neobično. Ženine suze nemaju značenja ni vrijednosti.

⁷ Još jedan oblik poslovice s istim značenjem: *Na zemlji i na ženi kuća stoji.* (Kušar, 1993:43)

⁸ Još jedan oblik poslovice s istim značenjem: *Ženske suze mačji kašalj (tj. brzo prođu).* (Kušar, 1993:43)

.. Nie pomoże blansz i róż, kiedy panna stara już. (Stypuła, 1974:418)	.. Čemu je babi zrcalo? (Matijaca, 2007:45)	Nikakva kozmetika neće vratiti starici mladost. Ženi nije potrebno zrcalo u poznim godinama, jer se ona ne dotjeruje.
.. Niedobra żona – cierniowa korona. (Stypuła, 1974:426)	.. Dobra je žena kućni svetac, a zła gora od vraga. (Matijaca, 2007:58)	Pati onaj muškarac koji ima lošu ženu. Ako je žena dobra i u dobrim odnosima sa mužem, onda će im biti dobro u braku. Ako je žena zla, loši će biti odnosi između nje i njezinog muža.

5.2.1 Opis tablice

U ovoj kategoriji poslovice sa sastavnicom 'žena' ima sveukupno osamnaest poslovice. Što se tiče tipova ekvivalencije, prevladavaju djelomični ekvivalenti, ali ima i potpunih ekvivalenata. Žena u poslovicama nosi različite epitete kao na primjer plačljiva, promjenjiva, vražja, pričljiva, uskogrudna, sveta i ona koja ne može promijeniti svoj izgled u starosti. Može se zaključiti da takvi epiteti najviše proizlaze iz muške perspektive, jer se u više navrata spominje, a i u sljedećim kategorijama, kakva žena treba biti.

5.3 Tabelarni prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'muškarac'

POLJSKE POSLOVICE	HRVATSKE POSLOVICE	ZNAČENJE
.. Koło krzaku, koło bzu, nie wierz chłopu jako psu. (Kłosińska, 2011:255)	.. Čuvaj se psa koji ne laje. (Matijaca, 2007:49)	Muškarcima nije za vjerovati kao psu. Muškarci su nevjerni.
Za mundurem panny sznurem. ⁹ (Kłosińska, 2011:253)	0	Muškarci koji nose uniformu, uspješniji su kod žena.
0	Za čovjeka se ne pita, koliko mu je godina, nego kakav je. (Matijaca, 2007:305)	„Čovjek“ je u ovome kontekstu muškarac kojega se ne pita za godine, nego kakva je osoba.

⁹ Prema Krzyżanowskiemu ta je poslovice nastala na maskenbalu u Vilniusu (današnji glavni grad Litve) 1822. godine kao izraz osude nekih vilniuskih dama koje su se igrale sa časnicima ruske garde. Prvotno je ta poslovice imala negativnu konotaciju, a danas se koristi u šali. (Kłosińska, 2011:127)

5.3.1 Opis tablice

U trećoj kategoriji poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom muškarac sveukupno ima četiri poslovice od kojih dvije poslovice uopće nemaju ekvivalent u drugome jeziku, a preostale dvije su poslovice djelomični ekvivalenti. Poslovice o muškarcima gotovo da ne postoje, a i ako postoje, prikazuju muškarce u većini slučajeva u najboljem svjetlu. U ovoj je kategoriji muškarac okarakteriziran kao nevjerna osoba, uspješan kod žena te kao osoba koju se ne smije pitati za godine.

5.4 Tabelarni prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicama 'žena i muškarac'

POLJSKE POSLOVICE	HRVATSKE POSLOVICE	ZNAČENJE
= Mąż jest głową domu, a żona szyją, która nią kręci. (Stypuła, 2011:395)	= Muž je glava kuće, a žena vrat. (Dragić, 2005:309)	Žene vladaju muškarcima iako izgleda obratno.
= Przez żołądek do serca mężczyzny. (Kłosińska, 2011:253)	= Ljubav ide kroz želudac. (i. g.)	Ako žena dobro kuha, muž će ju voljeti. ¹⁰
Choćby pił, choćby bił, byle był. ¹¹ (Kłosińska, 2011:253)	0	Muškarac ženu može i tući, samo da ju ne napusti.
.. Każda potwora znajdzie swojego amatora. (Kłosińska, 2011:253)	.. Našla vreća zakrpu. (i. g.)	Svatko nađe sebi ravnog ili sličnoga, često u negativnom smislu.
0	Drag i mio dok je io i pio. (Matijaca, 2007:64)	Dobar je bio u dobru.

5.4.1 Opis tablice

U četvrtoj kategoriji poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicama 'žena i muškarac' sveukupno ima osam poslovice. Dvije poslovice nemaju ekvivalent u drugome jeziku, a u preostalim poslovicama prevladavaju potpuni ekvivalenti. Odnos muškarca i žene je prikazan na više načina. Na ženu se u tome odnosu najviše gleda kao osobu koja se mora brinuti o

¹⁰ Danas je to zastarjelo. Žena se sve više promatra u kontekstu samostalne i snažne žene nego li samo kao kućanicu.

¹¹ Poslovica ima značenje da žena mora i treba imati muškarca iako ju muškarac loše tretira. (Kłosińska, 2011:143)

muškarcu, kuhati mu te dopuštati mu sve moralne i nemoralne činove. U prvoj se poslovice žena prikazuje kao osoba koja upravlja više muškarcem nego li muškarac ženom (žena je vrat, a muškarac glava). Takav je pogled na muškarce i žene specifičan više za poljsku kulturu nego li za hrvatsku.

5.5 Tabelarni prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'brak'

POLJSKE POSLOVICE	HRVATSKE POSLOVICE	ZNAČENJE
Biada temu domowi, gdzie żona przewodzi mężowi. (Kłosińska, 2011:254)	0	Teško u onoj kući gdje je žena glavna, a muškarac nema pravo glasa.
0	Bez žene nema ni sreće ni nesreće. (Botica, 1995:286)	Ako muškarac nema ženu, nije dobro. Ako muškarac ima ženu i ona njime upravlja, isto nije dobro.
= Dobra żona – męża korona. (Kłosińska, 2011:254)	= Dobra je žena slava od muža. (Mikić i Škara, 1992:368)	Dobra žena podupire svoga muža i pomaže mu da uspije u poslu i životu. Žena je siva eminencija mužu.
Kiedy chłop żony nie bije, to w niej wątroba gnije. (Kłosińska, 2011:254)	0	Muškarac je dominantna figura u braku i on može upravljati svojom ženom kako želi, čak i ako bi to bila uvreda za njezino dostojanstvo.
0	Žena muža nosi na licu, a muž ženu na košulji. ¹² (Botica, 1998:205)	Poslovica ima značenje da je sretna žena metafora dobroga muža, a uredan muž slika je vrijedne žene.
.. Dobre małżeństwo, to raj na ziemi. (Stypuła, 1974:306)	.. Gdje je ljubav, grijeh se ne pozna. (Matijaca, 2007:70)	Ako se žena i muškarac slažu u braku, žive kao u raju. Hrvatska poslovica ima djelomično drugačije značenje. Ako je ljubav glavni i najvažniji segment braka,

¹² „Ako je muž ženi dobar, ona je zdrava i vesela, ako li je žena vrijedna, muž čisto i lijepo rublje nosi.” (Kušar, 1993:48)

		brak nikada neće propasti i grijehu se izlagati.
.. Kto się ożeni, ten się odmieni. ¹³ (Stypuła, 1974:377)	.. Tko se ženidbom u zlo uprti, teško mu ga do smrti. (Božanić, 2018:69)	Onaj tko se vjenča, oženi, taj se promijeni u braku. Kad se muškarac oženi, tek onda pokaže svoju ćud. Poljska poslovice govori o promjenama naravi bračnih drugova.
.. Ożenienie za wczesne często bywa bolesne. (Stypuła, 1974:433)	.. Brak pokvari ljubav. (Dragić, 2005:306)	Prerano stupanje u brak često završava bolnim iskustvom. Brakom se ljubav mijenja, unosi se dosada i ljubav slabi.
= Rannego wstania, rannej siejby i rannego ożenienia jeszcze nikt nie żałował. (Stypuła, 1974:433)	= 'Ko rano ruča i rano se oženi, ne kaje se. (Filipčić, 2009:34)	Ako se rano oženiš, ne znači da ćeš zažaliti. Ne mora biti loše sve što činiš rano. Seoska slika ranoga ustajanja označuje pozitivno djelovanje koje se prenosi i na ženidbu mladih.

5.5.1 Opis tablice

U petoj kategoriji poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'brak' sveukupno ima četrnaest poslovice. Što se tiče tipova ekvivalencije, najviše ima djelomičnih ekvivalenata, a u podjednaku su broju potpuni i nulti ekvivalenti. U ovoj se kategoriji opet opisuje odnos muškarca i žene, ali sa sastavnicom braka. Muškarac i žena prisutni su u dubinskoj strukturi poslovice. Nadalje, bračni su odnosi i pozitivno i negativno prikazani. Ženidba u mladim godinama može biti pozitivna i negativna, ženidba mijenja životne partnere, brak uspijeva ako se žena podvrgne muškarcu te brak može biti raj na zemlji ako se muž i žena podnose.

¹³ U ovoj se poslovice najviše odnosi na muškarca, jer je on u braku zauzdan i počinje se ponašati odgovorno i normalno. To njegovo ponašanje se razlikuje od ponašanja u mladosti odnosno prije braka. (Kłosinska i sur., 2007:333)

5.6 Tabelarni prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'obitelj'

POLJSKE POSLOVICE	HRVATSKE POSLOVICE	ZNAČENJE
.. Gdy rodzina żyje w zgodzie, to jej bieda nie dobiedzie. (Kłosińska, 2011:270)	.. U složnoj obitelji sreća sama od sebe dolazi. (i. g.)	Ako je obitelj skladna, neće biti siromašna duhom i materijalnim stvarima.
.. Z rodziną najlepiej wychodzi się na zdjęciu. (Kłosińska, 2011:270)	.. Bolje se iz daleka ljubiti, nego se izbliza ružiti. (Matijaca, 2007:38)	Obitelj je složnija na daljinu. Obiteljski članovi se bolje podnose na daljinu. Odvojen život pogoduje ljubavi.

5.6.1 Opis tablice

Šesta kategorija poslovice sa sastavnicom 'obitelj' sveukupno ima samo četiri poslovice. Sve su četiri poslovice djelomični ekvivalenti. Obitelj se povezuje sa skladnošću i srećom. U zadnje je dvije poslovice ta skladnost i sreća bolja ako obiteljski članovi žive udaljeno jedni od drugih.

5.7 Tabelarni prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'brat'

POLJSKE POSLOVICE	HRVATSKE POSLOVICE	ZNAČENJE
.. Braci niezgoda wszystkich gorszy. (Kłosińska, 2011:270)	.. Skladna braća nove dvore grade, a neskladna i stare prodaju. (Mikić i Škara, 1992:119)	Ako se braća ne slažu, sve polazi po zlu. Braća bi trebala biti skladna, a ne neskladna.
.. Noga nogę, a brat brata podpira. (Kłosińska, 2011:270)	.. Gdje brat bratu ruku pruži, ondje dom i rod ne tuži. (Botica, 1995:283)	Brat treba uvijek biti uz brata i podržavati ga. Ako se braća slažu i podržavaju, ne treba to uništiti.
= Bliższy sąsiad niż rodzony brat. (Stypuła, 1974:271)	= Preči je bližnji susjed, nego udaljeni brat. (Mikić i Škara, 1992:17)	Više je sloge sa susjedom, nego li sa rođenim bratom.

5.7.1 Opis tablice

U sedmoj kategoriji poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'brat' sveukupno ima šest poslovice od kojih su dvije poslovice potpuni ekvivalenti, a ostale su poslovice djelomični ekvivalenti. U poslovicama su upotrebljavane različite riječi kako bi se prikazao odnos između braće, a neki od tih riječi su: sklad, nesklad, noga uz nogu, pružanje ruke, susjed. Susjed se u zadnje dvije poslovice navodi kao osoba s kojima su braća u boljim odnosima nego li braća međusobno.

5.8 Tabelarni prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicama 'otac i majka'

POLJSKE POSLOVICE	HRVATSKE POSLOVICE	ZNAČENJE
= Jaki ojciec, taki syn. (Kłosińska, 2011:270)	= Kakav otac, takav sin. (Mikić i Škara, 1992:255) ¹⁴	Otac i sin su slični po karakteru.
.. Do ludzi po rozum, do matki po serce. (Stypuła, 1974:305)	.. Majka rodi dijete, ali ne rodi pamet. (Božanić, 2018:60)	Razum se razvija iskustvom među ljudima. Majka rodi dijete i podari mu ljubav, ali ne i razum.
.. Kto nie słucha ojca, matki, ten posłucha psiej skóry. ¹⁵ (Stypuła, 1974:374)	.. Čuvaj lonca kao i oca. (Matijaca, 2007:48)	Tko ne sluša svoje roditelje, dobit će batine. Tko ne sluša svoje roditelje, osjetit će na svojoj koži. Treba čuvati oca kao i koristan predmet za pripremu jela.
.. Jaka matka, taka natka. ¹⁶ (Kłosińska i sur., 2007:235) ¹⁷	.. Jabuka ne pada daleko od stabla. ¹⁸ (Mikić i Škara, 1992:197)	Kakva je majka, takva su i njezina djeca. Majka odgaja djecu prema svome znanju.

¹⁴ Još par oblika poslovice istoga značenja: *Iver ne pada daleko od klade. Kakvo zvono, takvi glas; kakvo žito, takvi klas; kakvo drvo, takvi klin; kakav otac, takav sin.* (Kušar, 1993:51)

¹⁵ Onaj tko ne poštuje svoju majku i svog oca i ne sluša ih, taj će se naučiti poslušnosti u vojsci. (Kłosińska i sur., 2007:490)

¹⁶ 'Natka' simbolizira uspješno uzgojenu biljku. (i. g.)

¹⁷ Hrvatska inačica poljske poslovice koja u sebi sadrži ime biljke: *Kakva mamica, takva Zlatica.* (Kušar, 1993:51)

¹⁸ U hrvatskoj površinskoj strukturi poslovice nije prisutna majka, kao u poljskoj poslovi, ali je značenje isto.

.. Lepiej jak matka bije, niż jak macocha głaszcze. (Stypuła, 1974:383)	.. Majka tukla, majka bila, opet mi je majka mila. (Matijaca, 2007:156) ¹⁹	Bolje je imati majku nego maćehu. Najbolja maćeha ne može biti bolja od majke.
---	---	--

5.8.1 Opis tablice

U osmoj kategoriji poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicama 'otac i majka' sveukupno ima deset poslovice od kojih su samo dvije poslovice potpuni ekvivalenti, a ostale su poslovice djelomični ekvivalenti. U ovoj se kategoriji prikazuju odnosi oca i majke i njihove djece. S jedne strane prikazuje se slika odnosa između majke i djece, da se majka uvijek brine o svojoj djeci, da kćer može biti nalik na svoju majku. S druge strane prikazuje se slika oca i djece u kontekstu da sin može biti nalik na svoga oca, da treba čuvati svoga oca.

5.9 Tabelarni prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'dom'

POLJSKE POSLOVICE	HRVATSKE POSLOVICE	ZNAČENJE
.. Mój dom jest moją twierdzą. (Kłosińska, 2011:248)	.. Svak je u svojoj kući kralj. ²⁰ (Mikić i Škara, 1992:119)	U svojem se domu svatko osjeća kao vladar, gospodar.
.. Wolność Tomku ²¹ w swoim domku. (Kłosińska, 2011:248)	.. Moja kuća, moja volja. (Mikić i Škara, 1992:118)	Svatko je u svojoj kući gospodar.
= Wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej. (Kłosińska, 2011:248)	= Svuda ja dobro, ali kod kuće najbolje. (Mikić i Škara, 1992:119)	Tuđa mjesta i tuđi domovi su dobri, ali je u vlastitome domu najbolje. Svugdje je dobro poći, ali je najbolje kući doći.
= Cegła do cegły, będzie dom. (Stypuła, 1974:276)	= Zrno do zrna pogača, kamen do kamena palača. (Mikić i Škara, 1992:363)	Korak po korak i nastat će nešto veliko, odnosno dom, kuća.

¹⁹ Još jedan oblik poslovice istoga značenja: *Kuda majka bije, tuda koža tije (=deblja se, raste), a kud tuđin bije, tuda koža gnije.* (Kušar, 1993:51)

²⁰ Još jedan oblik poslovice istoga značenja: *Moja kućica, moja slobodica.* (i. g.)

²¹ Osobna imenica „Tomek” svojevrstni je izraz koji se odnosi na sve ljude, a ne samo tog jedinog imenovanog muškarca. (Pintarić, 1994:141)

.. Kiedy jesteś w cudzym domu, nie zawadzajcie nikomu. (Stypuła, 1974:315)	.. Ako si u svom kutu, nisi nikom na putu. (i. g.)	U svojoj kući nikomu ne smetaš. Kada si u tuđoj kući, ne smetaj njezinim ukućanima – to je drugačije značenje, slično kao <i>Wolność</i> , <i>Tomku, w swoim domku</i> – u svojoj kući možeš raditi što želiš, u tuđoj ne.
.. Svoja chatka, jak rodzona matka. (Stypuła, 1974:463)	.. Svaka ptica svoje gnijezdo ljubi. (Matijaca, 2007:256)	Svoju kuću voliš kao svoju majku. Svatko voli svoju kuću kao i ptica svoje sagrađeno gnijezdo.

5.9.1 Opis tablice

U devetoj kategoriji poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'dom' sveukupno ima dvanaest poslovice od kojih najviše ima djelomičnih ekvivalenata, a nešto manje ima potpunih ekvivalenata. U poslovicama se vlastiti dom opisuje kao gnijezdo i sloboda, a u tuđem se domu ne može ponašati kao kod svoje kuće.

5.10 Tabela prikaz poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'ljubav'

POLJSKE POSLOVICE	HRVATSKE POSLOVICE	ZNAČENJE
= Kto nie ma szczęścia w kartach, ten ma w miłości. (Kłosińska, 2011:255)	= Tko nema sreće u kartama, ima u ljubavi. (i. g.)	Tko nema sreće u ljubavi, ima u kartaškim igrama.
.. Kto się lubi, ten się czubi. (Kłosińska, 2011:255)	.. Ljubav je puna i meda i jeda. ²² (Mikić i Škara, 1992:137)	U ljubavi ima i svađe. Svađa se s osobom do koje nam je stalo.
.. Nie igra się z miłością. (Kłosińska, 2011:255)	.. Što je od Boga i po ljubavi, nitko ne smije razbijati. ²³ (Božanić, 2018:67)	Ljubav treba čuvati, a ne ju iskušavati. Ono što Bog združi, neka nitko ne razdruži. Ljubav je sveta i nju ne treba iskušavati.

²² Tko se tuče, taj se voli. (đačka poslovice) (i. g.)

²³ Što Bog spoji, neka čovjek ne rastavi (pri sklapanju braka u crkvi).

.. Stara miłość nie rdzewieje. ²⁴ (Kłosińska, 2011:255)	.. Kašalj, šuga i ljubav sakriti se ne može. (Mikić i Škara, 1992:137)	Stara ljubav ne može se ugasiti i zaboraviti. Ljubav prema nekoj osobi ne može se sakriti kao ni kašalj ni šuga. Kašalj se čuje, a šuga je vidljiva.
.. W starym piecu diabeł pali. (Kłosińska, 2011:255)	.. U starca ²⁵ mlada žena - bijeda gotova. (Matijaca, 2007:289)	Ako se starac zaljubi u mladu ženu, zlo je.
.. Zakochanemu i koza Diana ²⁶ . (Kłosińska, 2011:255)	.. Ljubav ženska - mreža vražja. (Matijaca, 2007:152)	Muškarac, koji je zaljubljen u ženu, ne vidi njezine mane, a posebno nedostatke njezine ljepote.
= Miłość jest ślepa. (Stypuła, 1974:395)	= Ljubav je lijepa, ali i slijepa. (Mikić i Škara, 1992:137)	Zbog zaslijepljene ljubavi ne mogu se vidjeti mane kod druge osobe i ne može se vidjeti, je li to prava ljubav.

5.10.1 Opis tablice

U zadnjoj kategoriji poljskih i hrvatskih poslovice sa sastavnicom 'ljubav' sveukupno ima četrnaest poslovice od kojih najviše ima djelomičnih ekvivalenata, a nešto manje ima potpunih ekvivalenata. Ljubav u poslovicama nosi razne epitete i razne opise. Od epiteta se uz ljubav veže da je ljubav slijepa, lijepa, vražja, ne može se sakriti kao kašalj i šuga i ljubav se uspoređuje sa srećom u kartama.

6. PRAGMATIČKO-SEMANTIČKI OPIS TEMA ODABRANIH POLJSKIH I HRVATSKIH POSLOVICA

U prethodnim su poglavljima poslovice analizirane prema sintaktičkim, morfološkim i značenjskim obilježjima, a u ovom će se poglavlju ta sva obilježja promotriti поблиže u spektru

²⁴ Još jedan oblik poslovice s istim značenjem: *Stari panj kad se raspali, niko ugasiti ne može.* (Kušar, 1993:45)

²⁵ Metafora starca u poljskome je stara peč koja đavolski grije, dok u hrvatskome ljubav starca jaka je kao izgaranje staroga panja.

²⁶ „Diana“ je rimska božica lova, šuma, planina, mjeseca. Kao zaštitnica je bila nedostupna muškarcima i svatko tko bi se zaljubio u nju bi umro. (Kłosińska, 2011:228)

pragmatičko-semantičkoga odnosa. Kao što je već rečeno, poslovice jesu semantički analizirane prema značenju i tipu ekvivalencije, ali će se ta spoznaja promotriti kroz pragmatiku prizmu kako i gdje se takve poslovice mogu primijeniti. Pragmatika polazi od toga da je uporaba jezika djelovanje na društvo, na kulturu te na odnose među ljudima. (Hrvatska enciklopedija) „U javnosti je uvriježeno pragmalingvistiku smatrati jednim od najmlađih suvremenih lingvističkih izdanaka koji je usmjeren na govor (parole), na onaj dio jezične djelatnosti koji se tiče namjere, volje, učinaka i zapreka pri upotrebi jezika.“ (Kuna, 2002:248) Također je bitno za znati da se pragmalingvistika grana na više skupina pragmemata, a to su: *kulturološki, emotivni te automatizirani pragmemi*. (Kuna, 2002:250-252) U ovom će se radu najviše usmjeriti prema *kulturološkim pragmemima*. „Kulturološki pragmemi jesu oni oblici koji se usvajaju socijalizacijom, odnosno koji se uče živeći u određenoj kulturi i znak su uljuđenosti, lijepog ponašanja (jezičnog bontona).“ (Kuna, 2002:250) Već je ranije spomenuto da je poslovice dio usmene književnosti i dio razgovornoga jezika od pamtivijeka. Poslovice je kraća jezična forma koja sadrži široku sliku o nekome običaju i o kulturnoj specifičnosti koje se mogu preklapati u više naroda u svijetu. U idućim će se poglavljima promotriti odnos između poljske i hrvatske kulture kroz poslovice i ti odnosi bit će razgranati u posebne grupe s određenim temama koje se najčešće spominju u odabranim poslovicama.

6.1 Pogled na ženu iz perspektive muškarca

Na žene se u poslovicama gleda dvojako (pozitivno ili negativno) ovisno o tome s kojeg stajališta se promatraju (sa muškog ili ženskog). U izabranim poslovicama u ovome radu se žene gledaju sa stajališta muškaraca. Žene su prije svega domaćice koje drže kuću (*Babska droga od pieca do proga./ Žena kuću drži.*) i koje obavljaju kućanske poslove (*Dobra gospodyni z wody mleko uczyni./ Nema kuće bez domaćice, ni vatre bez cjepanice.*). Žene se uspoređuju s vragom (*Gdzie diabeł nie może, tam babę pošle./ Gdje vrag ne može svršiti posao, onamo babu šalje.*), jer su pomalo i zle. Žene su brbljive (*Niewiasta każda wielomówna./ Od pljuvke potok, a od ženskoga govora rijeka.*) i njihov se govor uspoređuje s tekućicom koja neprestano teče i nikada ne prestaje teći. Toliko su brbljive da imaju i sto lica (*Kobieta zmienną jest./ Ne vjeruj ženi, jer se kako mjesec mijeni.*) i ta njihova promjenjivost uspoređuje se sa mjesečevim mijenama koje se mijenjaju godišnje. Žene mogu biti lijepe, ali i glupe (*Kobieta ma włosy długie, a rozum krótki./ U žene duga kosa, a kratka pamet.*), a mogu biti i plačljive onda kada to one žele (*Łzy kobiece to rosa codzienna./ Žena se smije kad može, a plače kad hoće.*). U hrvatskoj se poslovice to njihovo plakanje može usporediti sa promjenjivošću raspoloženja kod

žena. Ako je žena odveć stara, nju nikakva kozmetika neće vratiti u mladost, a zrcalo joj uopće nije potrebno (*Nie pomoże blansz i róż, kiedy panna stara już./ Čemu je babi zrcalo?*). Naposljetku se može reći da su žene više promatrane negativno nego pozitivno sa stajališta muškarca i u poljskim i u hrvatskim poslovicama. Muškarci uočavaju više vanjski izgled žene, nego njihove emocionalne potrebe. Čak se te emocionalne potrebe kao plač smatraju nečim negativnim i neshvatljivim. Ne priznaju se ženama prirodne, hormonalne, ali i vanjske promjene, nego se na neki način i ismijavaju. Ako je žena slučajno lijepa, smatra ju se glupom. Ostale karakteristike kao brbljavost, promjenjivost i nešto vražje u ženama smatraju se općenitim karakteristikama kod žena.

6.2 Pogled na muškarca iz perspektive žene

S druge pak strane poslovice o muškarcima je vrlo teško naći. Najčešće ih niti nema, a onih kojih ima većinom izražavaju pozitivan stav prema muškarcima. Ipak su se u nekim zbirkama našle i neke negativne poslovice o muškarcima. Muškarci su prije svega okarakterizirani kao nevjerna ljudska bića (*Kolo krzaku, kolo bzu, nie wierz chłopu jako psu./ Čuvaj se psa koji ne laje*) i uspoređuju se sa psima, jer su psi lojalna bića i neće nauditi svome gospodararu ili gospodarici. U hrvatskoj se poslovice govora psa uspoređuje sa govorom muškarca. Lajanje se kod psa označava normalnom i zdravom karakteristikom, a ako pas ne laje, onda znači da mu nije dobro i nešto se sa njime čudno događa. Tako je i sa muškarcima. Zatim se u hrvatskoj poslovice spominje (*Za čovjeka se ne pita, koliko mu je godina, nego kakav je.*) kako kod muškarca nisu bitne godine, nego je bitno kakva je on osoba i što on može ponuditi jednoj ženi. Iako nisu bitne godine kod muškarca, itekako je bitno kako se on odijeva i koji posao obavlja (*Za mundurem panny sznurem.*). Naposljetku se može reći da postoji vrlo malo poslovice o muškarcima. Ako i postoje, one najčešće prikazuju muškarce u najboljem svjetlu pa čak i u situacijama koje nisu moralne.

6.3. Pogled na suodnos žene i muškarca u životnim ulogama

U ovome se radu spominju različite životne uloge, a između ostalog su prisutne i životne uloge muškaraca i žena. Prva njihova životna uloga bi bila bračno partnerstvo. To partnerstvo se oslikava u poslovicama na različite načine. Prije svega se gleda na suodnos muškarca i žene u braku pa tako se u poslovicama (*Biada temu domowi, gdzie żona przewodzi mężowi./ Bez żene nema ni sreće ni nesreće.; Mąż jest głową domu, a żona szyją, która nią kręci./ Muż je glava*

kuće, a žena vrat.) negativno prikazuje odnos u braku iz perspektive muškarca. Iako se na muškarca gleda kao na glavnu figuru i gospodara u kući, tu njegovu ulogu žena umanjuje, jer ona njime upravlja. Nadalje, ako žena želi pridobiti svu muževu pažnju i uljepšati partnerstvo, ona mora dobro kuhati (*Przez żołądek do serca mężczyzny./ Ljubav ide kroz želudac.*). Muškarac, kako bi ipak popravio svoju titulu gospodara kuće, mora zauzdati ženu na način da ju tuče (*Kiedy chłop żony nie bije, to w niej wątroba gnije./ Žena muža nosi na licu, a muž ženu na košulji.*). Žena će prihvatiti činjenicu da ju muž tuče, ali pod uvjetom da ju nikada ne napusti (*Choćby pił, choćby bił, byle był.*). U toj se poslovice oslikava žena kao osoba koja se dodvorava svome mužu i ne želi mu proturječiti. U hrvatskoj se poslovice (*Drag i mio dok je io i pio.*) oslikava muškarac kao osoba koja je uvijek dobra u dobrim stvarima, a loše se stvari ni ne računaju. Nadalje, dobar je brak onaj u kojem je muškarac blagoslovljen dobrom ženom (*Dobra żona – męża korona./ Dobra je žena slava od muža.*). Dobar je brak onaj u kojem se muž i žena slažu (*Dobre małżeństwo, to raj na ziemi./ Gdje je ljubav, grijeh se ne pozna.*). Zatim se brak oslikava u negativnom svjetlu (*Kto się ożeni, ten się odmieni./ Tko se ženidbom u zlo uprti, teško mu ga do smrti.; Ożenienie za wczesne często bywa bolesne./ Brak pokvari ljubav.*) i pozitivnom svjetlu (*Rannego wstania, rannej siejby i rannego ożenienia jeszcze nikt nie żałował./ 'Ko rano ruča i rano se ożeni, ne kaje se.*). Naposljetku se ukazuje na to kako si svaka osoba može pronaći životnog partnera bila ta osoba atraktivna ili ne (*Każda potwora znajdzie swojego amatora./ Našla vreća zakrpu.*).

Druga životna uloga muškaraca i žena je biti ocem i majkom. Prije svega se naglašavaju odnosi među djecom i ocem. U poslovicama (*Jak ojciec, taki syn./ Kakav otac, takav sin.*) se oslikava uloga muškarca kao bitna u roditeljstvu, jer se baš sin ugleda na svoga oca i oponaša ga. Slične poslovice postoje i za majku (*Jaka matka, taka natka./ Jabuka ne pada daleko od stabla.*) koje ne upućuju na to da se kćer ugleda na svoju majku, nego se upućuje općenito na djecu. U poljskoj se poslovice majka uspoređuje sa listom peršina, a u hrvatskoj poslovice uopće ne postoji sastavnica majke u površinskoj strukturi nego u dubinskoj, ali se majka uspoređuje sa stablom jabuka, a jabuka je plod odnosno dijete. Dakle, i u poljskoj i hrvatskoj poslovice se plodovi uspoređuju s djecom kao produkti ljubavnog čina. Naposljetku se majka dovodi u svezu s maćehom i ističe se kako je bolje imati majku koja tuče, nego maćehu koja se tepa djeci (*Lepiej jak matka bije, niż jak macocha głaszcze./ Majka tukla, majka bila, opet mi je majka mila.*).

Zaključno se može reći kako su i u poljskoj i u hrvatskoj kulturi zastupljeni isti odnosi između muškaraca i žena koji se oslikavaju u poslovicama. Žena kao životni partner nema previše pravo glasa, a i ako ima onda se to pravo glasa promatra negativno, u smislu da žena želi oduzeti pravo glasa muškarcu. Muškarac kao muž je ipak kao životni partner u boljem položaju, jer se njemu žena mora dodvoravati i kućanske poslove obavljati. Zatim se muž i žena mogu ostvariti kao otac i majka, ali svejedno imaju različitu ulogu u tom roditeljstvu. Sin će se prije ugledati na svoga oca, nego li na majku, a majka je u tom roditeljstvu osoba koja nosi plodove odnosno djecu. Biološku majku se dovodi u svezu sa maćehom, jer očigledno muž može mijenjati životne partnerice, dok se o obrnutoj situaciji ne može pronaći u zbirkama poslovice. Dakle, važno je spomenuti kako i poljska i hrvatska kultura njeguju i dalje patrijarhat što se može povezati sa činjenicom da su oba naroda katolički nastrojena. Ipak ostaje mjesta za mnoga pitanja u vezi toga, hoće li matrijarhat ikada biti zastupljen, moraju li se bračni parovi nužno ostvariti kao roditelji i je li u redu da žene mijenjaju životne partnere, a ne samo muškarci.

6.3 Pogled na suodnos roditelja i djece

Djeca su najčešće najveći uspjeh roditelja u životu, što se pomno oslikava u hrvatskoj poslovice (*Imam djecu, imam svoja krila.*). Djeca mogu biti nesreća (*Kto ma ule, ten ma miód, kto ma dzieci, ten ma smród.*), a mogu biti i sreća i nesreća (*Djeca su radost i žalost.; Biada bez dzieci, biada i z dziećmi./ Teškom s djecom, a bez djece još teže.*). Neki žele imati puno djece, koliko god je to moguće (*Niech się dzieci rodzą, póki nogi chodzą./ Koliba je puna djece pa je u njoj veselo.*), a neki se uzdaju u Boga i njegovu pomoć, kako bi mogli lakše uzdržavati i odgajati svoju djecu (*Dał Bóg dziecko, da na dziecko./ Bog svakome daje koliko može nositi.*). S jedne strane djeca mogu stvarati probleme svojim roditeljima ovisno o njihovoj starosti (*Małe dzieci – mały kłopot, duże dzieci – duży kłopot./ Mala djeca, mala briga, velika djeca, velika briga.*), a s druge strane djeca nemaju uopće pravo glasa niti smiju izražavati svoje potrebe i stavove (*Dzieci i ryby głosu nie mają.*). Iako neka djeca izražavaju nezadovoljstvo roditeljima, ipak ih ne mogu birati (*Dzieci nie wybierają sobie rodziców./ Sve možeš kupiti, ali oca i majku ne možeš.*). Unatoč svemu djeca su i dalje voljena (*Dla każdej matki miłe jej dziatki./ Majka dite i tuče i kara, al' bi njemu svoje srce dala.*) i o njima se brine majka (*Gdzie u dzieci matka, tam i główka gładka./ Majka rodila, majka liječila.*). Naposljetku se može reći, kako se značenja poljskih i hrvatskih poslovice preklapaju. Njeguje se činjenica da je majka odgajateljica i da se ona sama o djeci brine, ali i činjenica da je kršćanski rađati što više djece,

koliko se god može. Otac se u poslovicama kao sastavnica uopće ne spominje, ali ga se može promatrati u dubinskoj strukturi.

6.4 Pogled na suodnose u obitelji

Obitelj se s jedne strane može promatrati kao nešto sveto i da se treba njegovati složnost (*Gdy rodzina żyje w zgodzie, to jej bieda nie dobodzie./ U složnoj obitelji sreća sama od sebe dolazi.*), a s druge su strane bolji obiteljski odnosi kada ne žive skupa (*Z rodziną najlepiej wychodzi się na zdjęciu./ Bolje se iz daleka ljubiti, nego se izbliza ružiti.*). U kategoriji obitelj se izdvaja obiteljska figura brata i njime se predstavljaju odnosi unutar obitelji. Opet se spominju važni faktori za odnose u obitelji, a to su sklad i nesklad. Sklad se u poljskoj posloviци opisuje tjelesnim udom noge, jer kad je netko s kime u dobrim odnosima, onda ide nogom uz nogu toj osobi (*Noga nogę, a brat brata podpira.*). S druge pak strane u hrvatskoj se posloviци sklad uspoređuje sa rukom, jer se nekome ruka pruža ako se želi s tom osobom pomiriti ili biti s tom osobom u dobrim odnosima (*Gdje brat bratu ruku pruži, ondje dom i rod ne tuži.*). Nadalje, nesklad se braće u poljskoj posloviци navodi u izjavnoj rečenici bez uspoređivanja kao nešto negativno i da zbog nesklada sve polazi po zlu (*Braci niezgoda wszystkich gorszy.*), a u hrvatskoj se posloviци nesklad uspoređuje sa gradnjom dvora (*Składna braća nove dvore grade, a neskładna i stare prodaju.*). Zatim se brat uspoređuje sa susjedom, jer se nekad s prvim susjedom može bolje slagati, nego li sa rođenim bratom (*Bliższy sąsiad niż rodzony brat./ Preči je bližnji susjed, nego udaljeni brat.*). Naposljetku valja spomenuti, kako su u ovoj kategoriji više zastupljene muške figure kada su u pitanju obitelj i odnosi unutar obitelji. Usporedbe se vrše sa figurom brata i susjeda, ali se spominju i dvori odnosno kuće kao nešto zajedničko, što ostane braći nakon smrti roditelja, ali se zbog svog nesklada ne mogu oko toga dogovoriti.

6.5 Pogled na dom

Dom je mjesto koje se može smatrati dobrim ili lošim. U poslovicama se spominju dobre strane vlastitoga doma, a spominje se i tuđi dom u kontekstu vlastitoga doma. Najprije se dom smatra utočištem i mjestom koje nam je privrženo srcu kao i vlastita majka (*Swoja chatka, jak rodzona matka./ Svaka ptica svoje gnijezdo ljubi.*). Dom se opisuje kao mjesto koje nastaje postepeno (*Cegła do cegły, będzie dom./ Zrno zrna pogača, kamen do kamena palača.*). Zatim se vlastiti dom uspoređuje sa tuđim domom (*Wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej./ Svugdje je dobro, ali kod kuće najbolje.*) u kontekstu osjećaja ugodnosti u vlastitome domu. Na tuđi

dom se gleda kao na mjesto gdje se ne može biti potpuno slobodan i mora se dodvoravati tuđim ukućanima (*Kiedy jesteś w cudzym domu, nie zawadzajcie nikomu./ Ako si u svom kutu, nisi nikom na putu.*). Vlastiti se dom uspoređuje još sa tvrđavom i bivanjem kraljem (*Mój dom jest moją twierdzą./ Svak je u svojoj kući kralj.*) te sa slobodom volje (*Wolność Tomku w swoim domku./ Moja kuća, moja volja.*). Naposljetku se može reći kako se dom smatra, i u poljskim i u hrvatskim poslovicama, nečim jedinstvenim u kojem se može svatko osjećati slobodno i kraljevski. Tuđi dom predstavlja nepoznanicu i ograničava čovjeku slobodu kretanja i općenito slobodu koju ima u vlastitome domu. Također se dom može smatrati kao još jednim članom kućanstva, jer je dio nečijeg života i uspoređuje ga se sa majkom.

6.6 Pogled na emociju ljubav

Ljubav je jedina sastavnica u ovome radu koja pripada semantičkome polju emocija. Ta se emocija u poslovicama izražava i pozitivno i negativno. Ljubav se prije svega uspoređuje sa kartaškim igrama (*Kto nie ma szczęścia w kartach, ten ma w miłości./ Tko nema sreće u kartama, ima u ljubavi.*). Zatim se u poslovicama ljubav prikazuje kao emocija koja sadržava i segment svađe, jer u ljubavi ima i trzavica (*Kto się lubi, ten się czubi./ Ljubav je puna i meda i jeda.*). Ljubav se ne može sakriti kao ni razne bolesti (*Stara miłość nie rdzewieje./ Kašalj, šuga i ljubav sakriti se ne može.*) te se ljubav ne smije iskušavati i ljubavne parove rastavljati, jer ih je Bog spojio da se vole (*Nie igra się z miłością./ Što je od Boga i po ljubavi, nitko ne smije razbijati.*). Ljubav može biti između starca i mlade djevojke (*W starym piecu diabeł pali./ U starca mlada žena – bijeda gotova.*) i ta je ljubav utemeljena prema vražjem planu. Nadalje, ljubav može potpuno zaslijepiti neku osobu tako što neće uočiti mane kod te osobe, nego samo vanjski izgled (*Zakochanemu i koza Dianą./ Ljubav ženska – mreža vražja.; Miłość jest ślepa./ Ljubav je lijepa, ali i slijepa.*). Ovdje se takva zaslijepljena ljubav uspoređuje sa ženom i vragom, jer se misli da usko surađuju kako bi nekog muškarca nasamarile na temelju ženske ljepote. Sastavnica ljubav pojavljuje se i u drugim kategorijama u ovome radu, kao što je to brak (*Brak pokvari ljubav.; Gdje je ljubav, grijeh se ne pozna.*), odnosi između muškarca i žene (*Ljubav ide kroz želudac.*) te u obiteljskim odnosima (*Bolje se iz daleka ljubiti, nego se izbliza ružiti.*). Zaključno se može reći kako je emocija ljubavi važan segment u svim odnosima, od obiteljskih do ljubavnih. Ljubav se uspoređuje sa igrama na sreću te se ljubavi pripisuje segment svađe i Božji naum. Ako se ljubavljivi želi prevariti muškarca, ta ljubav se onda pripisuje ženinoj ljepoti i vražjim planovima.

7. ZAKLJUČAK ANALIZE

Prije svega treba se osvrnuti na sintaktičko ustrojstvo poslovice. U ovom su radu više jednostavnih i krnjih poljskih poslovice nego li hrvatskih. Krnje rečenice najčešće u sebi imaju spojnicu koje tu nepredikatnost dodatno naglašavaju (npr. *Niedobra żona – męża korona.*). Što se tiče složenijih rečenica, može se reći kako ima podjednako nezavisnosloženih i zavisnosloženih rečenica. Od nezavisnosloženih rečenica ima najviše suprotnih i sastavnih rečenica, a od zavisnosloženih ima najviše vremenskih i mjesnih rečenica. U skupini zavisnosloženih rečenica još se pojavljuju i dopusne i pogodbene rečenice. Neke takve rečenice napisane su u inverziji (npr. *Kiedy jesteś w cudzym domu, nie zawadzajcie nikomu.*). Nadalje, u par poljskih i hrvatskih poslovice ima nizanje sintagmi što se naziva rečeničnim nizom (npr. *Mala djeca, mala briga, velika djeca, velika briga.*). Zatim su sve poslovice napisane u izjavnom obliku, osim jedne upitne poslovice (npr. *Čemu je babi zrcalo?*). Pored izjavnih i upitnih rečenica ima i jesnih i niječnih u podjednakom broju. Što se tiče rečeničnih dijelova, prevladavaju predikati i subjekti, prisutni su i objekti u većini poslovice te ima raznoraznih dopuna. Među predikatnim oblicima zanimljivi su oni imenski koji se sastoje od kopule i imenske riječi (npr. *jest zmienną*).

Nakon sintaktičkog ustrojstva rečenice slijedi i morfološko. Morfologija u ovome radu obuhvaća kategoriju vremena, kategoriju načina, leksičku strukturu, stilska obilježja te semantička obilježja. Što se tiče kategorije vremena, poslovice su napisane najviše u sadašnjosti, manje u budućnosti, a najmanje u prošlom vremenskom obliku. U kategoriji načina prevladavaju indikativni oblici, a imperativnih i kondicionalnih oblika ima u tragovima. Nadalje, u kategoriji leksičke strukture ističu se glagoli i imenice, zatim veznici i veznički parnjaci, prilozi, pridjevi i imenice u službi atributa, čestice, zamjenice te u najmanjem broju uzvici. U kategoriji stilskih obilježja ima podjednako i rime i ritmične kompozicije. Od ritmične kompozicije ističu se u najvećem broju dvije, a to su *A je suprotno B* (npr. *Muž je glava kuće, a žena vrat.*) i *kakav A, takav B* (npr. *Kakav otac, takav sin.*). Od stilskih figura ima i metafora i usporedbi, ali u manjem broju. U kategoriji semantička obilježja ima najviše djelomičnih ekvivalenata, manje potpunih ekvivalenata, a najmanje nultih ekvivalenata. Oznaka nultog ekvivalenta upućuje na to da su takve poslovice specifične samo za svoj jezik i da nisu prevodive. Od ostalih semantičkih obilježja valja istaknuti raznorazne nazive za određene sastavnice. Za sastavnicu *žena* najčešće se kaže *žena* (polj. *żona, kobieta, niewiasta*) ili još *domaćica* (polj. *gospodyni*), *baba* (polj. *baba*), *djevica* (polj. *panna*), *majka* (polj. *matka*), a za

sastavnicu *muškarac* može se naići na nazive poput dečko (polj. *chłop*), muž (polj. *mąż*), muškarac (polj. *mężczyzna*), čovjek (polj. *człowiek*).

Naposlijetku dolazi kategorija pragmatičko-semantičkog odnosa koja ukazuje na to da su u hrvatskim i poljskim poslovicama značenja poslovice gotovo ista. U poslovicama sa sastavnicom *žena* može se iščitati, kako su žene prije svega domaćice i odgajateljice, zatim se moraju dodvoravati mužu i obavljati kućanske poslove i rađati, a tek na kraju dolaze njihova emocionalna stanja i osobne karakteristike. Od osobnih karakteristika žena su najčešće brbljive, promjenjive, vražje, podmukle, plačljive te lijepe, ali glupe. Za muškarca nema tako puno poslovice, ali one koje su nabrojane, prikazuju muškarca u najboljem svjetlu. Muškarci mogu biti nelojalni, ali im ništa neće biti, ne smije ih se pitati za godine, smiju mijenjati životne partnerice, na oca se sinovi ugledaju i smiju tući svoju ženu bez posljedica. O odnosima u obitelji je isto puno rečeno. Ti odnosi su izrečeni kroz muške figure brata i susjeda. Kroz te figure prikazuje se sklad i nesklad, spominje se kuća kao imovina koja je najčešće razlog mnogih svađa. Na susjeda se gleda kao na najboljeg prijatelja, a brata je najbolje imati na najvećoj udaljenosti. Djeca ne mogu birati svoje roditelje pri rođenju, mogu predstavljati radost i žalost roditeljima i nemaju pravo glasa u starijem društvu. Dom se u poslovicama opisuje kao utočište i kraljevstvo, uspoređuje ga se sa sigurnošću, slobodom volje i majkom. Naposljetku se u poslovicama sa sastavnicom *ljubav* ističe kako u ljubavi ima svađe, svetosti, sljepoće te ljubav ide kroz želudac. Ljubav se uspoređuje sa igrama na sreću, jer tko nema sreće u ljubavi, ima u kartaškim igrama.

8. OPĆE ZAKLJUČNO RAZMATRANJE

Poljske i hrvatske poslovice potječu sa istoga vrela, a to je *Biblija*. Jedne i druge poslovice razvile su se na svoj način, sakupljane su u više zbirke od raznoraznih autora i autorica, njihovo sintaktičko, morfološko i leksičko ustrojstvo se konstantno sa razvojem jezika mijenjao i ustalio kao jezična forma u usmenoknjiževnome sustavu. Poslovice su razumljive bez konteksta, jer su minijturni oblici koji zadovoljavaju kriterije primjenjivosti, poučnosti, mudrosti te ahistoričnosti i ageografičnosti. Poslovice se najčešće koriste usmenim putem, ali su i dio mnogih književnih djela. Razvila se i znanstvena disciplina paremiologija koja se bavi poslovicama kao jezičnim i semantičkim strukturama. Poslovice između ostalog oslikavaju kulturu pojedinog naroda i na neki su način ogledalo brojnih povijesnih događaja, svakodnevnih obveza, svakodnevnih životnih uloga i slično.

U ovome su radu analizirana dva semantička polja, a to su *obitelj* i *emocije*. U semantičko polje *obitelj* se ubrajaju sastavnice *dijete, žena, muškarac, brak, obitelj, otac, majka, brat i dom*, a u semantičko polje *emocije* se ubraja jedna odabrana sastavnica *ljubav*. Pomoću usporedbe sto osam odabranih poslovice došlo se do mnogih zaključaka koje su u prethodnim poglavljima navedene. Poljske i hrvatske poslovice se sintaktički i morfološki uvelike preklapaju. Razlog tomu može biti slavenska pozadina, slično razvijanje poslovice kroz povijest, ali i zajedničke kulturne značajke koje one dijele. Dokaz toj sličnosti je činjenica da u radu postoji veliki broj djelomičnih ekvivalenata sa istim značenjem. Postoje i potpuni ekvivalenti koji se i sintaktički i morfološki i semantički potpuno preklapaju. U najmanjem broju su nulti ekvivalenti koji imaju građu rečenice i značenje specifične samo za svoj jezik.

9. LITERATURA

Aleksovski, Marinela (2007). *Kontrastivna analiza poslovice s leksemom pas u poljskome i hrvatskome jeziku*, u: Mihaljević Djigunović, Jelena (ur.) *Strani jezici: časopis za unapređenje nastave stranih jezika*, 36, Zagreb: Odjel za strane jezike HFD i Školska knjiga str. 109 – 121

Babić, Stjepan i Stjepko Težak (1996). *Gramatika hrvatskoga jezika. Priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. Zagreb: Školska knjiga

Bartnicka, Barbara. i Halina Satkiewicz (2007). *Gramatyka języka polskiego. Podręcznik dla cudzoziemców*. Warszawa: Wydawnictwo „Wiedza Powszechna“

Botica, Stipe (1995). *Hrvatska usmenoknjiževna čitanka*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske

Botica, Stipe (1998). *Lijepa naša baština*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada

Božanić, Joško (2018). *Poslovice otoka Visa, paremiološke i stilističke interpretacije, korpus i leksik, Čakavska rič*, (1-2), str. 5-157. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/212754> (Datum pristupa: 09.05.2023.)

Broz, Ivan i Franjo Iveković (2009 a). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Sv 1, A-O, Zagreb: Dominović

Broz, Ivan i Franjo Iveković (2009 b). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Sv. 2, P-Ž, Zagreb: Dominović

Čagalj, Ivana, Milina Svítková (2014). *Tipologija frazeološke ekvivalencije na primjeru hrvatskih i slovačkih frazema s ihtionimskom sastavnicom* u: Vidović Bolt, Ivana (ur.) *Životinje u frazeološkom ruhu*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, FF-press, 2014. str. 1-15. Preuzeto s:

<https://openbooks.ffzg.unizg.hr/index.php/FFpress/catalog/download/115/190/8680?inline=1>

(Datum pristupa: 26.07.2023)

Čubelić, Tvrтко (1975). *Usmene narodne poslovice, pitalice i zagonetke: antologijski izbor primjera i rasprava o narodnim poslovicama, pitalicama i zagonetkama*. Zagreb: Liber

Dragić, Marko (2005). *Hrvatska usmena književnost Bosne i Hercegovine. Proza, drama i mikrostrukture*. Sarajevo: Matica Hrvatska u Sarajevu

Filipčić, Sandra (2009). *Hrvatske narodne poslovice*. Zagreb: Slovo i. t. o.

Kekez, Josip (1984). *Poslovice i njima srodni oblici*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber

Kekez, Josip (1996). *Poslovice, zagonetke i govornički oblici*. Zagreb: Matica Hrvatska

Kłosińska, Anna, Elżbieta Sobol, i Anna Stankiewicz (2007): *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN

Kłosińska, Katarzyna (2011). *Słownik przysłów : przysłownik*. Poznań: Publicat Wydawnictwo

Kuna, Branko (2002). *Prikazi i ocjene knjiga. Pintarić, Neda. Pragmemi u komunikaciji*. u: Kolenić, Ljiljana (ur.) *Jezikoslovlje 3.1-2*. Osijek: Filozofski fakultet u Osijeku, 2002., str. 248 – 252. Preuzeto s: <https://bib.irb.hr/datoteka/123546.2002.pdf> (Datum pristupa: 30.07.2023)

Kušar, Marcel (1993). *Narodno blago*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada

Matijaca, Bartul (2007). *Kad ti kuća gori, a ti se ogrij*. Zagreb: Naklada Pavičić

Mikić, Pavao i Danica Škara (1992). *Kontrastivni rječnik poslovice*. Zagreb: Školska knjiga

Moguš, Milan i Neda Pintarić (2002). *Poljsko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga

Pintarić, Neda (1994). *Vlastita imena u poljskim narodnim poslovicama, Studia ethnologica Croatica*, 6(1), str. 137-150. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/68242> (Datum pristupa: 09.05.2023.)

Pintarić, Neda (2009). *Globalizacija u svijetu poslovice*, u: Kryžan-Stanojević, B. (ur.) *Lice i naličje globalizacije*, Zagreb: Srednja Europa, str. 111-117

Stypuła, Ryszard (1974). *Słownik przysłów rosyjsko-polski i polsko-rosyjski*. Warszawa: Wiedza Powszechna

INTERNETSKE STRANICE

Hrvatska enciklopedija: <https://enciklopedija.hr/> (Datum pristupa: 10.05.2023)

Hrvatska školska gramatika: <http://gramatika.hr/uvod/> (Datum pristupa: 10.05.2023)

Hrvatski jezični portal: [Hrvatski jezični portal \(znanje.hr\)](http://hrvatski-jezicni-portal.hr/) (Datum pristupa: 10.05.2023)

Hrvatski pravopis: <http://pravopis.hr/> (Datum pristupa: 10.05.2023)

Wielki słownik języka polskiego: <https://sjp.pwn.pl/> (Datum pristupa: 10.05.2023)

10. SAŽETAK

Ovaj se rad bavi usporedbom poljskih i hrvatskih poslovice koje pripadaju semantičkim poljima *obitelj* i *emocije*, a poslovice su kategorizirane prema sastavnicama *dijete*, *žena*, *muškarac*, *brak*, *obitelj*, *brat*, *otac*, *majka*, *dom* i *ljubav*. Poslovice potječu iz različitih zbirki, rječnika i radova. Nadalje, poslovice su analizirane prema površinskoj i dubinskoj strukturi. Prema površinskoj strukturi se razmatra sintaktička struktura i morfološka struktura koja obuhvaća kategoriju vremena, kategoriju načina, leksičku strukturu, osnovne stilske karakteristike i semantičke kategorije. Prema dubinskoj strukturi se razmatra značenje poslovice i pridaje se tip ekvivalencije svakoj poslovice (potpuni, djelomični i nulti ekvivalent) u tabelarnom obliku za svaku sastavnicu. Nakon detaljnije analize poslovice slijedi pragmatičko-semantički opis najčešćih tema u izabranim poslovicama. Cilj istraživanja je uvidjeti koliko su poljske i hrvatske poslovice podudarne prema površinskoj i dubinskoj strukturi, ima li uopće potpunih ekvivalenata, prevladavaju li djelomični ekvivalenti, postoje li poljske ili hrvatske poslovice koje su neprevodive i specifične za samo jedan jezik te kako poslovice oslikavaju poljski i hrvatski narod i njihovu kulturu.

Ključne riječi: semantička polja 'obitelj i emocije', površinska struktura, dubinska struktura, tipovi ekvivalencije, pragmatičko-semantički opis tema

STRESZCZENIE

Artykuł dotyczy porównania przysłów polskich i chorwackich, które należą do pól semantycznych rodziny i emocji, a przysłowia zostały podzielone według komponentów: *dziecko, kobieta, mężczyzna, małżeństwo, rodzina, brat, ojciec, matka, dom i miłość*. Przysłowia pochodzą z różnych zbiorów, słowników i dzieł. Ponadto przysłowia zostały przeanalizowane pod kątem struktury powierzchniowej i głębokiej. Zgodnie ze strukturą powierzchniową rozważa się strukturę syntaktyczną i strukturę morfologiczną, która obejmuje kategorię czasu, kategorię trybu, strukturę leksykalną, podstawowe cechy stylistyczne i kategorie semantyczne. Zgodnie ze strukturą głębi, znaczenie przysłów jest brane pod uwagę, a typ ekwiwalencji jest przypisywany do każdego przysłowia (pełny, częściowy i zerowy) w formie tabelarycznej dla każdego komponenta. Po bardziej szczegółowej analizie przysłów następuje pragmatyczno-semantyczny opis najczęściej pojawiających się tematów w wybranych przysłowia. Celem badań jest sprawdzenie, jak podobne są pod względem struktury powierzchniowej i głębi przysłowia polskie i chorwackie, czy w ogóle istnieją ekwiwalenty zupełne, czy przeważają ekwiwalenty częściowe, czy istnieją przysłowia polskie lub chorwackie nieprzetłumaczalne i specyficzne dla tylko jeden język i jak przysłowia przedstawiają Polaków i Chorwatów oraz ich kulturę.

Słowa kluczowe: pola semantyczne „rodzina i emocje”, struktura powierzchniowa, struktura głęboka, typy ekwiwalencji, pragmatyczno-semantyczny opis tematów

ABSTRACT

This paper deals with the comparison of Polish and Croatian proverbs that belong to the semantic fields of family and emotions, and the proverbs are categorized according to the components child, woman, man, marriage, family, brother, father, mother, home and love. Proverbs come from different collections, dictionaries and works. Furthermore, the proverbs were analyzed according to their surface and deep structure. According to the surface structure, the syntactic structure and the morphological structure are considered, which includes the time category, the mode category, the lexical structure, basic stylistic characteristics, and semantic categories. According to the deep structure, the meaning of proverbs is considered, and the type of equivalence is given to each proverb (full, partial and zero equivalent) in the tabular form for each component. A more detailed analysis of proverbs is followed by a pragmatic-semantic description of the most common topics in the selected proverbs. The goal of the research is to see how similar Polish and Croatian proverbs are in terms of surface and deep structure, whether there are any complete equivalents at all, whether partial equivalents prevail, whether there are Polish or Croatian proverbs that are untranslatable and specific to only one language, and how the proverbs depict Polish and Croatian people and their culture.

Keywords: semantic fields "family and emotions", surface structure, deep structure, types of equivalence, pragmatic-semantic description of topics